ФИФI ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ IЕЙ ФЫМЫГЪЭПЦКIУ

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КъБР-м И ПАРЛАМЕНТымрэ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ
ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ПЛЪАНДЗРЭ КЫДОКI

№67 (24.203) ● 2021 гъэм мэкъуаугэрыгъуэм (июным) и 9, бэрэжьей ● Тхьэмахуэм щэ хъыдокI ● И уасэр зы тумэнщ ● adyghe@mail.ru adyghepsale.ru

КъБР-м и Iэтащхьэ КIУЭКIУЭ Казбек:

Республикэм и экономикэр COVID-19-м и зэранкIэ ехуэхакъым - ар инвесторым дежкIэ нэщэнэфIщ

КъБР-м и Iэтащхьэ КIуэкIуэ Казбек «Интерфакс» къэрал хьыбарегъащIэ агентствэм и журналистхэм щепсальэм и гугъу ищIащ КъБР-р Петербург экономикэ зэхуэсышхуэм зэрыщыIам кърикIуахэм, ягъэзащIэ инвестицэ проектхэм, республикэм зиужьынымкIэ щыIэ хэкIыпIэхэм.

- Казбек Валерий и къуэ, Къэбэрдей-Балъкъэрыр, хабзэ зэрыхъуам тету, мы гъэми хэтащ Петербург дунейпсо экономикэ зэхуэсышхуэм. Щыналъэм дежкIэ сыт хуэдэ мыхьэнэ иIэ а Iуэхум?

- Зэхуэсышхуэр икъукIэ мыхьэнэшхуэ зиIэщ икIи ар къэралым и закъуэкъым абы апхуэдэ пщIэ щиIэри. Нобэ урысей экономикэм куэдкIэ кьелъытащ, кьепхащ дунейпсо экономикэр. Мыбы, щхьэусыгъуэ лъэпкъ мяощIу, хамэ къэрал куэдым я лIыкIуэхэр зэрыхэтыр абы и щыхьэтщ.

Петербург экономикэ зэхуэсышхуэр - ар къэралым и экономикэ, политикэ гъащIэм увыпIэ хэха щызиIэщ. Зэхуэсым Урысейм и Президент Путин Владимир щиубзыхуащ экономикэм зегъэужьыным, экономикэ Iуэхуэр щIэгъэхуэбжьным, къэралым и сэбэп зыхэлъхэр пхыгъэкIыным зэхуэсзауэ къэрал органхэм зэфIагъэкIын хуей лэжьыгъэм и унэтIыныгъэ нэхъыщхьэхэр. Абы дэркIэ мыхьэнэшхуэ иIэщ.

КъимыдэкIэ, комиссэ зэмылIэужьыгъуэхэм я зэIущIэхэр екIуэкIащ, абыхэм Къэрал Советым и зэхуэсри яхэту. А зэхьыхьэхэм щызэпкърахащ щыналъэхэм я финанс зэпIэзэрыгагъыр зыхуэдэр. Шэч хэмылъыи, зэхуэсым гулъытэ хэха щызыгъуэтахэм я ящыщщ инвестицэхэр.

- Петербург дунейпсо экономикэ зэхуэсышхуэм республикэм сыт хуэдэ мурадхэр иIэу хэта, къыхуэщIыхьэпэну абы сыт къыхихар?

- Дэ «Росгеология» АО-м зэгурыIуэныгъэ етщIыпIащ. Абы Къэбэрдей-Балъкъэрым щрегъэкIуэкI ди щIым щIэлъ щIыуэпс ухъунуэфIыгъуэкIэ къэхутэным теухуа лэжьыгъэ. Абы нэмыщI, дэ социальнэ мыхьэнэ зиIэ къалэнэшхуэ къытпэщIтщ, цIыхухэр зэфэну псыкIэ нэсу къызэдгъэпэщыным теухуауэ. ЗэгурыIуэныгъэм ипкъ иткIэ республикэм и щIыщIагъыпсхэр нэсу яджынущ, апхуэдэу диIэр зыхуэдизыр къагъэнэIуэнущ. А къэпщытэныгъэхэм кърикIуахэм ялкъ иткIэ дэ дубзыхунущ КъБР-м щыпсэуэхэр псыкIэ къызэрызэдгъэпэщыну щыIкIэр.

Апхуэдэуи Къэбэрдей-Балъкъэрым и экономикэм зезыгъэужьыфыну дызыщыгугъ унэтIныгъэ нэхъыщхьэхэм ящыщщ туризм Iэнатlэр. Iуащхьэмахуэ лъапэ бгы кьежжьыпIэ цIэрыIуэм, туристхэр дзэхьыхь нэгъуэщI щыпIэхэм нэмыщI, дэ кьыхэтIыхьащ Налшык кьалэм и зыгъэпсэхупIэхэр къэгъэцIэрэщIажьным хуэгъэпса проектыр.

Налшык сыт щыгъуи цIэрыIуэу щытащ ятIэпскIэ щыIэзэ, псы хущхъуэхэр кьыщагъэсэбэп и зыгъэпсэхупIэхэмкIэ - ахэрщ и лъабжьэр санаторэ-курорт комплексым. Ди жагъуэ зэрыхъущи, 90 гъэхэм абыхэм хэщIыныгъэшхуэ ягъуэтащ, куэд зэхэкъутащ, ауэ дэ я унэтIныгъэр къыдогъэщIэрэщIэж. Дэ инвесторхэм яхудоскъэлъагъуэ хьэщIэщхэр, спа-хьэщIэщхэр, медицинэ Iуэхутхьэбзэ зэмылIэужьыгъуэхэр щыхуащIэ объектхэр, нэгъуэщI ухуэныгъэхэр щыпIэм, кьызэIухыным хуэгъэпса мастерпланхэр. Дэ къыдолъытэ Налшык зыгъэпсэхупIэм и закъуэ инвестицэу сом мелард 12 хуэдиз кьыхебгъэпхьэфыну.

- Инвестицэхэр кьыхалъхьэн папщIэ лъабжьэ нэхъыщхьэу щытын хуейхэм хохьэ щыналъэм инфраструктурэ тэмэм иIэныр.

КъБР-м и Iэтащхьэ КIУЭКIУЭ Казбек:

Республикэм и экономикэр COVID-19-м и зэранкIэ ехуэхакъым - ар инвесторым дежкIэ нэщэнэфIщ

Къэбэрдей-Балъкъэрым абы и лъэныкъуэкIэ и Iуэхур дауэ щыт?

- Инфраструктурэм зегъэужьыныр ди экономикэми политикэми щIинэхъыщхьэ Iуэхущ мы зэманым. Ар гуэгуэрэ зыхуей хуэгъэзэнырщ, туристическэ кластерым и инфраструктурэм зегъэужьыныр, шэч хэмылъыи, нэхъыщхьэ дыдэхэм ящыщу кьыдолъытэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и щыбжкIи ди цIыхухэм инфраструктурэр кьахуэздгъэпщынри.

ЦIыхубэм я псэукIэр егъэфIакIуэным хуэунэтIа мурадхэр зэдгъэхьунIэн папщIэ дэ жыджэру дыщолажьэ а унэтIныгъэм, автомобиль гъуэгу щынагъуэнщэхэр укъуэдиным, щIыналъэхэр зэIуэзэпэщIыным кьыщыщIэдзауэ узынщагъэр хьумэн Iэнатlэр егъэфIакIуэным нэсу.

Транспорт инфраструктурэр кьапщтэмэ, абыи зэхъуэкIыныгъэфIхэр кьыщохъу.

Къапщтэмэ, «Налшык» аэропортыр «Новапорт» компаниемэ хьыхьащ. Iуэхущ Iапlэр мылькунIэ хьуауэ къэлъытэным теухуауэ ирагъэжьа Iуэхуэр нобэкIэ кьыхэзгъагъэувыIащ. Абы щылажьэхэм я улахуэхэр и чэзум яIэрохьэ. Аэропортым нэхъыбэ ищIащ и рейсхэмрэ здэльатэ щIыпIэхэмрэ. Къапщтэмэ, зэхуэсышхуэм ди делегацэр кьэлъэтащ «Налшык - Санкт-Петербург» рейсыщIэмкIэ. Апхуэдэуи ди кьалащхьэм укъикIыу кхъухьлъатэкIэ Москва, Сочэ укъэкIуэфынущ. КьымыдэкIэ, нэгъуэщI къэралхэми ягурыIуауэ щытщ рейсхэр зэгъэзэщIэнымкIэ, аэропортым дунейпсо статус иIэ хъуащи.

Ди мурадхэм ящыщщ аэропортым и инфраструктурэм зегъэужьыныр, Iуэхутхьэбзэ зыхуащIэхэм я тыншыпIэ псори кьыщыльтыта терминалыщIэ щыныр абы хьихьэу. Абы и проектыр и кIэм нэблагъэпащ.

Абы нэмыщI властым и федеральнэ органхэм ящIыгъуу долажь кхъухьлъатэхэр зытелъэтыкIыну, кьыщетIысхьыжьыну гъуэгуцIэ щIыным. Абы иригъэфIэкIуэнущ Iуэхущ Iапlэм и лэжьыгъэр икIи цIыхуу кьрашэкIым я бжьыгъэри нэхъыбэ хъуным хуэщхьэпэнущ. Компаниемэ и мурадхэм ящыщщ илъэсым Iуэхутхьэбзэ зыхуищIэ цIыху мини 180-р цIыху мин 500-м нигъэсынщ.

Терминалыр щыныжьмкIэ, аэропортым и инфраструктурэм зегъэужьыныжьмкIэ инвестору щытынур «Новапорт» компаниерщ. Кхъухьлъатэ телъэтыкIыпIэ кьэтIысхьыжьпIэ гуэгуэм и гугъу пщIымэ, а лэжьыгъэм текIуэдэну мылькур къэралым къэтпщытащ антиплагиат системэкIэ икIи языныкъуэхэм я тхыгъэхэр зэтехуэу е нэгъуэщIапIэ кьратхыкIауэ кьыщIэкIащ. Апхуэдэхэр хэдгъэхьакъым зэпеуэм, - жиIащ Къэрэ-м. - Ауэ, дызыщыгуфIыкIыныращи, нобэ КъБР-м и Парламентым кьедгъэблагъэхэм я лэжьыгъэхэм я мыхьэнэр зэрыиныр кьэпщытакIуэхэм кьыхэгъэщащ. Зэпеуэр Iыхьэ-Iыхьэу гуэшауэ щытати, абыхэм кьэпщытакIуэ гупу 7 щылэжьащ. Апхуэдэу зэхьэзэхуэм и япэ увыпIэр щыхуи школ №32-м щеджэжэу **Жумарт Загидэрэ Жыгун Бэллэрэ**, ещанэ увыпIэхэр лэжьыгъэ тIурытIым ираташ. КьыщынэмыщIауэ, кьэпщытакIуэхэм иджыри щIыхуи 8-м я лэжьыгъэхэм яхэлъ купщIэмрэ мыхьэнэмрэ кьалъытэри, зэпеуэм зэрыхэтамкIэ щIыхь тхьылъ еттыныр яфIэкъабылу кьагъэлъэгъуащ. Кьыхэзгъэщпхъэщ «Си хабзэубзыкъ жэрдэм» зэпеуэр щIалэгъуалэм я къуэхым зезыгъэужь Iэмалыфlу зэрыщытыр, нобэ кьыщыщIэдзауэ законодательнэ жэрдэмхэм хащIыкIыу аэр кьэтэджьнымкIэ мыхьэнэшхуэ зэриIэр. Апхуэдэуи си гуапэщ зэхьэзэхуэм зи пэжыгъэ кьезыгъэхьахэм я нэхъыбэр районхэм, кьуажэхэм кьызэрикIар.

Зэхьэзэхуэм социальнэ политикэмкIэ и Iыхьэм япэ увыпIэр кьыщихьащ Налшык кьалэм дэт курыт еджапIэ №027-м щIэс **Денисов Роман**, етIуанэ увыпIэр хуагъэфэщащ Налшык кьалэм и курыт школ №32-м щеджэжэу **Жумарт Загидэрэ Жыгун Бэллэрэ**, ещанэ хъуащ Налшык кьалэм щыIэ Лицей №2-м щIэс **Къущхьэбий Денизэрэ КIэнэтI Надиррэ**.

«Къэрал ухуэныгъэмрэ цIыхухэм я конституцэ хуитыныгъэхэмрэ» Iыхьэм япэ увыпIэр кьыщихьащ Налшык кьалэм дэт «Гимназие №14»-м щIэс **Джэш ФатIимэ**. «ЩIалэгъуалэ политикэ»-м ещанэ увыпIэр щыльагъэсащ Прохладнэ районым хьыхьэ Учебнэ кьуажэм и курыт школым щеджэ **Курбановэ Эльмирэ**. «Егъэджэныгъэ, щIэныгъэ, узынщагъэр хъуным, щэнхабзэ» Iыхьэм «узынщагъэ хъумэн» и подсекцэм япэ увыпIэр кьыщыхуагъэфэщащ КъБР-м и Парламентым и ЩIалэгъуалэ палатэм хэт **Мэкъэй Альбинэ**.

Депутатхэр фIыщIэ тхьылъэмкIэ яхуэупсащ ныбжьыщIэхэм я щIэныгъэ унафэщIхэмри.

- КъБР-м и Парламентым и депутатхэм фIыщIэ фхузощI щIалэгъуалэм яхуэфщI гупылытэм папщIэ. Мыпхуэдэ зэпеуэхэм ахэр я зэфIэкI щоплъыжьыф, нэхъыбэм зэрыхущIэкъунми хуегъасэ. Ар куэд и уасэщ, кьэкIуэну зэманым ди щIыналъэм и зыужьыныгъэм телъэжьну кьызыпщIыльыр иджырей щIалэгъуалэращи. КьыкIэлыкIуэ илъэсым дыхущIэкъунщ лэжьыгъэхэр нэхъ егупуу едгъэгъэхьэзыфыным, - жиIащ Налшык кьалэм и щIалэгъуалэ №32-м и егъэджакIуэ **Тайсоевэ Мадинэ**.

ЩIалэгъуалэм кьабгъэдэкIыу зэпеуэр кьызэзэгъыгъэпщащэм фIыщIэ псалъэкIэ захуигъэзащ **Денисов Роман**.

БАГЪЭТЫР Луиз.

● Зэ1ущIэхэр

ЩIэныгъэлIхэр зочэнджэщ

КIуэкIуэ Валерэ и щIэр зезыхьэ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал мэкъумэш университетым иджыблагъэ щекIуэкIащ урысейпсо щIэныгъэ-практикэ конференц. «Мэкъумэш Iэнатlэм и унэтIныгъэхэм кьыхьыхьэ Iуэху зехьэкIащIэхэр (ухуэныгъэмрэ щIыуэпсым епхаэр, мэкъумэш IуэхущIапlэхэм я механизацэр)» фIэщыгъэр зиIа а зэхьыхьэ иным щIэныгъэлIэр щызэчэнджэщащ, утыку кьрахьа IуэхугъуэхэмкIэ я еплъыкIэхэр кьыщIэуатэу.

КъБКъМУ-м и пресс-Iэнатlэм хьыбар кьызэрыдигъэщIамкIэ, щIэныгъэ зэхуэсыр университетым ухуэныгъэмрэ щIым елэжьыным и факультетым кьыщызэрагъэпэщащ. Абы кьрихьэлIащ а унэтIныгъэхэмкIэ кьахутэныгъэщIэ купщIафIэхэр иджыблагъэ зэфIэзыха щIэныгъэлIхэр, Урысей Федерацэм щылажьэ мэкъумэш еджапIэ нэхъыщхьэхэм я лIыкIуэхэри онлайн щытыкIэм иту хэтащ. Зэхуэсым хэтахэм я пащхьэ доклад зыбжанэ щащIащ щIэныгъэлIхэм. Ахэр ятеухуат уэлбанэшхуэхэм е уэсыр щыткIужкIэ бгыхэм кьех хабзэ ятIэпсыр мэкъумэш губгъуэхэм, гъавэ щапIэхэм зэран зэрыхуамыгъэхьун Iэмалхэм, щIым пкърылъ гуащIэр кьэхутэныжьмкIэ хьэшым щащI сурэтхэр нэхъ шэщIауэ къэгъэсэбэпыным, апхуэдэуи псыр зыщIэуэ хабзэ щIыналъэхэм инженер-гидрологие кьэхутэныгъэхэр зи лъабжьэ Iэмэпсымэхэр щыгъэувыным. Апхуэдэу конференцым кьыщIэтащ кадастрым зегъэужьыным, щIыуэпсым и Iэмалхэр къэгъэсэбэпыным епха Iуэхугъуэхэр.

Куэдым афIэхьэлэмэтащ ди мэкъумэш университетымрэ Красноярскэ къэрал мэкъумэш еджапIэ нэхъыщхьэмрэ я щIэныгъэлIхэм я Iуэху елъытыкIэхэр. Ахэр зи лъабжьэ дэфтэрэхэр кьыщащтащ конференцым.

Пленарнэ Iыхьэр зэфIэкIа нэужь, конференцым хэтхэр гуп-гупу зэдзэжьащ. Сёкцэхэм кьыщаIэта Iуэхугъуэ нэхъ хьэлэмэтхэм ящыщщ мэкъумэш Iуэхущ IапlэкIэм екIуэлIэ гъэугъуэм адэкIи зегъэужьыныр, нэгъуэщIхэри.

ЩIэныгъэ конференцым щащIа докладхэмрэ абы хэтахэм я къэпсэльэныгъэхэмрэ КъБКъМУ-м и кьыщыдэкI щIэныгъэ журналым тетынущ.

ЖЫЛАСЭ Маритэ.

«Адыгэ псалъэр» къезыгъэхьхэм папщIэ

ПщIэ зыхуэтщI ди щIэджыкIакIуэхэ!

2021 гъэм и етIуанэ илъэс ныкъуэм щIыхухэм яIэрыхьэну газетхэмрэ журналхэмрэ Iэ щыщIадза зэманыр и кIэм ноблагъэ.

«Адыгэ псалъэ» газетыр зыIэрыхьэну хуейхэм хъыбар фыдогъащIэ - бадзэуэгъуэм (июлым) къыщыщIэдзауэ ар къеврагъэхьын папщIэ Iэ щыщIэвдз хъунущ Урысей почтым и дэтхэнэ Iуэхущ1апIэмэ.

Мази 6-м «Адыгэ псалъэ» газетым и уасэр сом 698-рэщ.

Ди индексыр П 5894

НОБЭ

♦Зэныбжьэгъуэхэм я дунейпсо махуэщ

♦Архивхэм я дунейпсо махуэщ

♦Аккредитацэм и дунейпсо махуэщ

♦Урысейм и Промышленность псынщIэм и лэжьакIуэхэм я махуэщ

♦Йорданиемкъэралъэпlэ Абдаллэ II Хьэшимит къэралыгъуэм и пащтыхь щыхъуа махуэр. Пащтыхьыгъуэм и тет Хьуесйн I ибн-ТIалал 1999 гъэм къэрал унафэр Iэщ1илъхьащ зи ныбжьыр илъэс 37-рэ фIэкIа мыхъуа и кьуэ нэхъыжь Абдаллэ.

♦1719 гъэм Пётр Езанэм урысей губерниехэр щыналъэ щхьэхуэ-щхьэхуэу зэпыдыным теухуа унафэ кьыдигъэкIащ.

♦1737 гъэм Москва мафIэсшхуэ кьыщыхьащ. Ар а кьалэм кьыщыхьуа лыгъэй нэхъ ин дыдэхэм хабжэ. Абы зэщIищтат кьалэкур, уебIэмэ Крепость Чардзуэнэри исат.

♦1883 гъэм Москва тхыдэ музей кьыщызэIуахащ.

♦1904 гъэм и япэ концертыр итащ Лондон кьалэм и симфоние оркестрым. Иджы ар дунейм и оркестр нэхъ лъащхьэ ящыщ зыщ. Абы дэлэжьащ ди лъэпкъыр зэрыгушхуэ дирижёр щIэрыIуэ, СССР-м и цIыхубэ артист Темыркъан Юрий.

♦1935 гъэм Iуащхьэмахуэ и щыгум япэ дыдэу гупышхуэ дэкIащ.

♦1935 гъэм СССР-м кьыщыдэкIащ хамэ къэралым кIуэса цIыхум и судыр укIкIэ щIэным теухуа законыр.

♦1945 гъэм СССР-м щагъэуващ «Берлин къызэращтам папщIэ», «Будапешт къызэращтам папщIэ», «Вена къызэращтам папщIэ», «Кёнигсберг къызэращтам папщIэ», «Белград хуит къызэращIыжам папщIэ», «Варшавэ хуит къызэращIыжам папщIэ», «Прагэ хуит къызэращIыжкам папщIэ» медалхэр.

♦1995 гъэм Урысейм и Президент Ельцин Борисрэ Украинэм и президент Кучмэ Леонидрэ Сочэ Iэ щытрадзащ тенджыз фIыщIэ флотыр зэрагъэшым теухуа зэгурыIуэныгъэм.

♦Урысейм и пщыIхэз (1676 - 1682 гъэхэм къэралу унафэр IэщIэлъащ), Пётр Езанэм и къуэш нэхъыжь **Фёдор III Алексей и къуэр** къызэралъхуэр илъэс 360-рэ ирокъу.

♦Япэ урыс император, къэралым зэхъуэкIыныгъэ куэд щезыгъэкIуэна **Пётр Езанэр** къызэралъхуэр илъэс 349-рэ ирокъу.

♦КъБР-м щIыхь зиIэ и доХутыр **Чым Агнессэ** къыщалъхуа махуэщ.

♦Урысей журналист цIэрыIуэ, тхакIуэ, УФ-м и Къэрал Думэм и депутату щыта **Щекочихин Юрий** къызэрыхъурэ илъэс 71-рэ ирокъу.

♦Америкэм щыщ актёр цIэрыIуэ, режиссёр, сценарийкэр зытх **Депп Джонни** и ныбжьыр илъэс 58-рэ ирокъу.

♦Техникэ щIэныгъэхэм я доктор, АР-м щIэныгъэхэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ, ЩIДАА-м и членкорреспондент **Блахъуэ Хьэзрэт** и ныбжьыр илъэс 57-рэ ирокъу.

Дунейм и щытыкIэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэриты кIэ, Налшык пшэр техьэ-текIыу щыщытынущ, пIалъэ-пIалъэ-кIэрэ уэшх къещышхынущ. Хуабэр махуэм градус 21 - 22-рэ, жащым градус 14 - 15 щыхъунущ.

Зыгъэжьазыр **ЖЬЭКIЭМЫХЪУ Маринэщ.**

Лъэпкъ Iуащыгъэ:

МащIэм зытезыгъэгусэм куэдри фIыщIэ ищIынкъым.

● КъБР-м и Парламентым

Нэхъ пажэхэр ягъэгушхуэ

КъБР-м и Парламентым мэкъуаугъуэм и 2-м щагъэлъэпIащ егъэджэныгъэ, щIэныгъэ Iуэхущ1апIэхэм я щIалэгъуалэм папщIэ гъэ кьэс ирагъэкIуэкI «Си хабзэубзыкъ жэрдэм» зэпеуэм зи лэжьыгъэкIэ къыхэжаныкIаэхэр.

ЗэIущIэр къызэIуихащ икIи иригъэкIуэкIащ КъБР-м и Парламентым ЕгъэджэныгъэмкIэ, щIэныгъэмрэ щIалэгъуалэм я IуэхуэхмкIэ и комитетым и унафэщI **Емуз Нинэ**.

НыбжьыщIэхэм я екъулIэныгъэхэмкIэ екъуэзыхуну зэIущIэм зыкърагъэхьэлIащ КъБР-м и Парламентым Жылагъуэ щынагъуэнщагъэмрэ Iулъхьэм пэщIэтыныжьмкIэ и комитетым и унафэщI **Кривко Михаил**, Экономикэ политикэмкIэ, инновацэмрэ хъэрычэт IуэхуэмкIэ комитетым и унафэщI **Iэпщэ Заур**, ЛэжьыгъэмкIэ, социальнэ политикэмрэ узынщагъэр хъумэнымкIэ комитетым и унафэщI **Къэжэр Хъусен**, абы и къуэдзэ **Безгодькэ Владимир**, Спортымрэ туризмэмкIэ комитетым и унафэщI **Бэрэгъуэр** Къэрэ-м, ЕгъэджэныгъэмкIэ, щIэныгъэмрэ щIалэгъуалэм я IуэхуэмкIэ комитетым хэт **Пщыбий Светланэ**.

- Нобэ мы зэIущIэм сызэрыхэтыр икъукIэ си гуапэщ. Псом япэу зэхьэзэхуэм къыхэжаныкIаэхэм сынывохъуэхъу. Сыхуейт адэкIи зывжьыну, лэжьыгъэ купщIафIэхэмкIэ дыжьгъэшхуэну, - жиIащ КъБР-м и Парламентым и Унафэщым и къуэдзэ **Къардэн Мурат**. - Апхуэдэуи ныбжьыщIэхэм я щIэныгъэ унафэщIхэм фIыщIэ яхуэсщIыну сыхуейщ, зэпеуэм ахэр зэрыхуагъэхьэзырам, утыку кьихьэну зэрытрагъэгушхуам папщIэ. ЩIалэгъуалэм фи зэфIэкIым ди лъэпкъ хъэрычэтым и унафэщI **Iэпщэ Заур**, ЛэжьыгъэмкIэ, социальнэ политикэмрэ узынщагъэр хъумэнымкIэ комитетым и унафэщI **Безгодькэ Владимир**, Спортымрэ туризмэмкIэ комитетым и унафэщI **Бэрэгъуэр** Къэрэ-м, ЕгъэджэныгъэмкIэ, щIэныгъэмрэ щIалэгъуалэм я IуэхуэмкIэ комитетым хэт **Пщыбий Светланэ**.

- Си гъэмэ лэжьыгъэхэр псори къэтпщытащ антиплагиат системэкIэ икIи языныкъуэхэм я тхыгъэхэр зэтехуэу е нэгъуэщIапIэ кьратхыкIауэ кьыщIэкIащ. Апхуэдэхэр хэдгъэхьакъым зэпеуэм, - жиIащ Емуз. - Ауэ, дызыщыгуфIыкIыныращи, нобэ КъБР-м и Парламентым кьедгъэблагъэхэм я лэжьыгъэхэм я мыхьэнэр зэрыиныр кьэпщытакIуэхэм кьыхэгъэщащ. Зэпеуэр Iыхьэ-Iыхьэу гуэшауэ щытати, абыхэм кьэпщытакIуэ гупу 7 щылэжьащ. Апхуэдэу зэхьэзэхуэм и япэ увыпIэр щыхуи 3-м кьахьащ, етIуанэ, ещанэ увыпIэхэр лэжьыгъэ тIурытIым ираташ. КьыщынэмыщIауэ, кьэпщытакIуэхэм иджыри щIыхуи 8-м я лэжьыгъэхэм яхэлъ купщIэмрэ мыхьэнэмрэ кьалъытэри, зэпеуэм зэрыхэтамкIэ щIыхь тхылъ еттыныр яфIэкъабылу кьагъэлъэгъуащ. Кьыхэзгъэщпхъэщ «Си хабзэубзыкъ жэрдэм» зэпеуэр щIалэгъуалэм я къуэхым зезыгъэужь Iэмалыфlу зэрыщытыр, нобэ кьыщыщIэдзауэ законодательнэ жэрдэмхэм хащIыкIыу аэр кьэтэджьнымкIэ мыхьэнэшхуэ зэриIэр. Апхуэдэуи си гуапэщ зэхьэзэхуэм зи пэжыгъэ кьезыгъэхьахэм я нэхъыбэр районхэм, кьуажэхэм кьызэрикIар.

Зэхьэзэхуэм социальнэ политикэмкIэ и Iыхьэм япэ увыпIэр кьыщихьащ Налшык кьалэм дэт курыт еджапIэ №27-м щIэс **Денисов Роман**, етIуанэ увыпIэр хуагъэфэщащ Налшык кьалэм и курыт школ №32-м щеджэжэу **Жумарт Загидэрэ Жыгун Бэллэрэ**, ещанэ хъуащ Налшык кьалэм щыIэ Лицей №2-м щIэс **Къущхьэбий Денизэрэ КIэнэтI Надиррэ**.

«Къэрал ухуэныгъэмрэ цIыхухэм я конституцэ хуитыныгъэхэмрэ» Iыхьэм япэ увыпIэр кьыщихьащ Налшык кьалэм дэт «Гимназие №14»-м щIэс **Джэш ФатIимэ**. «ЩIалэгъуалэ политикэ»-м ещанэ увыпIэр щыльагъэсащ Прохладнэ районым хьыхьэ Учебнэ кьуажэм и курыт школым щеджэ **Курбановэ Эльмирэ**. «Егъэджэныгъэ, щIэныгъэ, узынщагъэр хъумэн, щэнхабзэ» Iыхьэм «узынщагъэ хъумэн» и подсекцэм япэ увыпIэр кьыщыхуагъэфэщащ КъБР-м и Парламентым и ЩIалэгъуалэ палатэм хэт **Мэкъэй Альбинэ**.

Депутатхэр фIыщIэ тхылъэмкIэ яхуэупсащ ныбжьыщIэхэм я щIэныгъэ унафэщIхэмри.

- КъБР-м и Парламентым и депутатхэм фIыщIэ фхузощI щIалэгъуалэм яхуэфщI гупылытэм папщIэ. Мыпхуэдэ зэпеуэхэм ахэр я зэфIэкI щоплъыжьыф, нэхъыбэм зэрыхущIэкъунми хуегъасэ. Ар куэд и уасэщ, кьэкIуэну зэманым ди щIыналъэм и зыужьыныгъэм телъэжьну кьызыпщIыльыр иджырей щIалэгъуалэращи. КьыкIэлыкIуэ илъэсым дыхущIэкъунщ лэжьыгъэхэр нэхъ егупуу едгъэгъэхьэзыфыным, - жиIащ Налшык кьалэм и щIалэгъуалэ №32-м и егъэджакIуэ **Тайсоевэ Мадинэ**.

ЩIалэгъуалэм кьабгъэдэкIыу зэпеуэр кьызэзэгъыгъэпщащэм фIыщIэ псалъэкIэ захуигъэзащ **Денисов Роман**.

БАГЪЭТЫР Луиз.

● Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэр илъэси 100 щрикъум ирихьэлІэу

Налохэ я лъэпкъ унэтІакІуэхэм я пщІэр ягъэуныж

«Адыгэ дуней» лъэпкъ фондым и жэрдэмкІэ Лэскэн щІыналъэм хыхьэ Хьэтуей къуажэм къыщызэІуахащ Налохэ къахэкІа лъэпкъ унэтІакІуэхэу Жансэхъу, Ахьмэдхъан, Заур, Евгение сымэ я цІэр зезыхьэ щІэныгъэ уэзщІакІуэ центр. Іуэху щхьэпэм иращІэкІ зэхьыхьэм хэтащ щыналъэ, къуажэ унафэщІхэр, Нало лъэпкъым и лІыкІуэхэр, цІыху щэджащэхэм я творчествэм дихьэхэр, абыхэм я ныбжьэгъуу щытахэр.

ЦЕНТРЫМ и пэІущІэ пэшым щрагъэжьа зэхьыхьэр Нало Заур фІыуэ илъагъуу щыта адыгэ Іуэрыуатэм щыщ хьыбаркІэ къыззэІуихащ ар езыгъэкІуэкІа, «Адыгэ дуней» лъэпкъ фондым хэт **Табыщ Мурат**:

- И щІэлъпыпІэри умылъагъуу, гъуни нэзи имыІэу мы дунеижьыр зэрыщыту хьишхэт. Я пхэщІыщІэр зэхуэгъэзауэ абы джеишхуищ хэст. А щыми я щІыбымышІэгу тест. Уэшх къешхми, уэс къесми, уэ къехми а щыпльэгъуэхэм ятешхэу, ятесэу, ятехуэурэ щІыгулъ щІыхьужаэу, абы и гущІыІм исри адыгэ жьлэрат. Заур ар къыщыхтхуиІуэтэкъыІэ къыпигъэвэрт: «Си анэ мыгъуэм а таурыхьым дыщыщІигъэдэІукІэ и кІэм къыдыщІигъужьыр: «Мис абдежым зы фІыщІагъэ гуэр къыхэщти, ар Хьэтуейр щыпсэу щІыпІэрт», - жиІэрти». Дэри дыдэгъушІэжу пэддзыжьыр: «Абдежым иджыри зы хужьыпІэ гуэр щыІэщи, ар Хьэтіохъуащыкъуейщ». Апхуэдэу хьыбар гъэщІэгъуэн куэд дыщІигъэдэІурт.

Заур и щІыгулъым ит адыгэ дунейм дыкъыхэхутащ нобэ, дыщІызэхуэса Іуэхури щхьэпагъышхуэ зиІэу къыдолытэ. Псом япэрауэ, мыр щІэблэм и зэхуэсыпІэщ, адыгэ цІыху къиущІыкІыпІэщ, а псом къакІэтыкІуэу уэзщІакІуэ, щІэныгъэ Іуэхум ухуэзыуущий зэІущІапІэщ.

Адэкіэ центрым и бжэр къызэІуухьиныр пщэрыльэ зыщащІахэу «Адыгэ дуней» лъэпкъ фондым и къэзэгъэпэщакІуэхэм яцыщ, гупым и гъуазэ Хьурей Феликс, Нало Лиуан, Хьэтуей къуажэ администрацэм и тхьэмадэ Дзыхьмыщ Анзор сымэ, къалэн гуапэр зэфІагъэкІыу, лентІ плъыжьыр зэпэуцІри, къызэхуэсахэр ирагъэбгъэщ цІыху щэджащэхэм я дунейм ухэзыІущэ пэшым. Хьэтуей къуажэм дэт курыт адземІэм адыгэбзэмрэ литературэмкІэ и егъэджакІуэ **Бищо Мафурэ** тепсэлъыхьащ центрыр къызэІуахыным щхьэусыгъуэ хуэхъуам, абы папщІэ ирагъэкІуэкІа лэжьыгъэм, щІэлъ хьэпшыпхэр зэрызэхуахьэсам, щызэрахьэну Іуэхухэм, Налохэ Жансахъу, Ахьмэдхъан, Заур, Евгение сымэ лъэпкъыр зэрыгушхуэу цІыхухэу зэрыщытым.

Зэ Іущ Іэм щыпащащ Щэнхабзэмкіэ уиэм и пщыхьэм.

- Лъэпкъым и гуащІэр къызэралытэр и цІыху пажэхэм яльэкІар зыхуэдизымкІэщ. Адыгэм ди щхьэр ІыгъэгУ дзэзыгъэльагъуэ куэд диІэщи, «Адыгэ дуней» лъэпкъ фондым къельытэ зи лъабжьэр ІуэрыуатэкІэ къуажэжьым щызыдза Нало лъэпкъым и цІыху Іуэхуэзакъэу Жансэхъу, Ахьмэдхъан, Заур, Евгение сымэ «дыльэпкъкъэ-тІэ дэ! Дыадыгы!» жыдзэзыгъэІан ФІыгъуэ ялэжьауэ. Ди бзэм хуэфащэ уэвлІэ лъагэр иІыгъыжьым тепсэжьэфын гуащІэ зыщІэлъщ а цІыху тельыдджэхэм я щІэныр. Абыхэм я Іэдакъэщіэкіыр зэрахуэфащэу утыкум къиша хьумэ, адыгэгур нэхъ ину къригъэуэжьнущ, адыгэпсэр кьигъэпІейтеижьнущ, анэбзэмкІэ псэлъэным ирагъэхъуэпсэжьнущ, - жиІащ Табыщ Мурат. - Адыгэ Іуэрыуатэм щыщу Нало Заур фІыуэ илъагъуу куэдрэ къиІуэтэжу щыта зы хьыбар иджыри фезгъэдэІуэну сыхуейт: «Мы дунеижьыр къишІэщІри, Тхьэр и Іэрыгъэм хэпшІыкІ зыщІэлъ, зыхуэдэр ззгъэщІэнщ, и уасэр къэслъытэнщ, жери щІыгум къеХащ. Ущцэзкіэщіэлпіу апхуэдэт щІыгум и тепІъэр: хьэуар кьабзэт, къуршхэр лъагэу къыщхьэщыт, хьмуэхпІьамэ, укъытешу щхъэнтІабзэт. Мис апхуэдэу дахэт, гуакІуэт дунеижьыр. Ху щыкІ губгъуэжьым хьихьри, жьы щабэ къепщэм зрихьэ, кьриухэкІ щхьэмыжьыр къыщІигъалъэри, хьэдзэ Іэбжьыбыр и Іэгум кьихуащ. Ху ГъэжьъІ тыкъырыфэ хуэдэу, щытхэр къыхиущыпыкІащ, тІэкІу щІигъэпщыжри, фІыцІафэу хэлъхэр, ГъуабжьэлъабжЭ хьуахэр лъэныкъуэкІэ ирихьэкІащ. Тхьэр зэІуСэм псэ къыхэлъхьэ, жьыхуиІэрати, ГъуэжЬ тыкъыырыфэ хуэдэу ирипхъэкІахэм чынтхэр (китайцхэр) кьытепщІыкІащ, фІыцІэ-ГъуабжьафэхэУ ирикІуэтэкІам цІыху фІыцІэхэр кьытехъуэкІыжащ. И Іэгум кьина ху Іэбжьыб хужьыфэр матэм ирипльэхьауэ уафэм щыдэкІуеиежьм, абы и нэзым зы хьэдзэ цІыкІу къыдэщэтри, къехуэхьжащ щыІгум. «ЩІы», «лы, «ТІы» жиІэу щІэфинкІыуРэ, нобэ дызэрыпсалъэ адыгэбзэм и макъэр кьигъэІуурэ, щІым хэхуащ. А жьлэм къикІыкІари адыгэ цІыхуц». Хьыбарым и кІэм деж Заур дыщІигъужьыр: «Зы шэч кьытесхьэркъым а ху жьлэ цІыкІУр Хьэтуейр зэрыщысым деж къыззэрытехуам», - жиІэрти. Сыт мыр сиГу къыщІэкьжар? Заур фІэфІт Урыхупс ефар, Урыхуу акъужьыр зыщІи хуар, Хьэтуей жьлэжьыр зыпльэгуар зыхэззэрыхьи, зыхэкІуэщІэн, зыхэкІуэдэн щымыІэу къилытэрт. Мис апхуэдэу гушыІэу, нэщхъьифІэу, и щІыналъэ цІыкІум ГъаГуныгъэшхуэ уиІэу псэуащ ар. Адыгэ лъэпкъым и набдзэ, и гупсэ, и гум кьипсэлъыкІа цІыху цІэрыІуэхэм ящыщщ Налохэ Жансэхъу, Заур, Ахьмэдхъан, Евгение сымэ. Сыт и уасэ абыхэм я цІэр теІуэауэ щІэныгъэузэщІакІуэ центр уиІэнырэ?!

Ямэ псалъэ зрата, Пэскэн район администрацэм и унафэщІ **Инжыдокъуэ Сэфарбий** жиІащ апхуэдэ цІыху щэджащэхэр къызыхэкІа лъэпкъым Тхьэр къызэрегуэпаР икІи абы я гъуэгум пащэу, я Іэужьыр адэкІи яГэкІуатэу лэжьыгъэ зэрыраГэкІуэкІа лэжьыгъэм, щІэлъ хьэпшыпхэр зэрызэхуахьэсам, щызэрахьэну Іуэхухэм, Налохэ Жансахъу, Ахьмэдхъан, Заур, Евгение сымэ лъэпкъыр зэрыгушхуэу цІыхухэу зэрыщытым.

ЗэІущІэм щыпащащ ЩэнхабзэмкІэ уиэм и пщыхьэм.

- ЛъэпкъыМ и гуащІэр къызэралытэр и цІыху пажэхэм яльэкІар зыхуэдизымкІэщ. Адыгэм ди щхьэр ІыгъэгУ дзэзыгъэльагъуэ куэд диІэщи, «Адыгэ дуней» лъэпкъ фондым къельытэ зи лъабжьэр ІуэрыуатэкІэ къуажэжьым щызыдза Нало лъэпкъым и цІыху Іуэхуэзакъэу Жансэхъу, Ахьмэдхъан, Заур, Евгение сымэ «дыльэпкъкъэ-тІэ дэ! Дыадыгы!» жыдзэзыгъэІан ФІыгъуэ ялэжьауэ. Ди бзэм хуэфащэ уэвлІэ лъагэр иІыгъыжьым тепсэжьэфын гуащІэ зыщІэлъщ а цІыху тельыдджэхэм я щІэныр. Абыхэм я Іэдакъэщіэкіыр зэрахуэфащэу утыкум къиша хьумэ, адыгэгур нэхъ ину къригъэуэжьнущ, адыгэпсэр кьигъэпІейтеижьнущ, анэбзэмкІэ псэлъэным ирагъэхъуэпсэжьнущ, - жиІащ Табыщ Мурат. - Адыгэ Іуэрыуатэм щыщу Нало Заур фІыуэ илъагъуу куэдрэ къиІуэтэжу щыта зы хьыбар иджыри фезгъэдэІуэну сыхуейт: «Мы дунеижьыр къишІэщІри, Тхьэр и Іэрыгъэм хэпшІыкІ зыщІэлъ, зыхуэдэр ззгъэщІэнщ, и уасэр къэслъытэнщ, жери щІыгум къеХащ. Ущцэзкіэщіэлпіу апхуэдэт щІыгум и тепІъэр: хьэуар кьабзэт, къуршхэр лъагэу къыщхьэщыт, хьмуэхпІьамэ, укъытешу щхъэнтІабзэт. Мис апхуэдэу дахэт, гуакІуэт дунеижьыр. Ху щыкІ губгъуэжьым хьихьри, жьы щабэ къепщэм зрихьэ, кьриухэкІ щхьэмыжьыр къыщІигъалъэри, хьэдзэ Іэбжьыбыр и Іэгум кьиХуащ. Ху ГъэжьъІ тыкъырыфэ хуэдэу, щытхэр къыхиущыпыкІащ, тІэкІу щІигъэпщыжри, фІыцІафэу хэлъхэр, ГъуабжьэлъабжЭ хьуахэр лъэныкъуэкІэ ирихьэкІащ. Тхьэр зэІуСэм псэ къыхэлъхьэ, жьыхуиІэрати, ГъуэжЬ тыкъырыфэ хуэдэу ирипхъэкІахэм чынтхэр (китайцхэр) кьытепщІыкІащ, фІыцІэ-ГъуабжьафэхэУ ирикІуэтэкІам цІыху фІыцІэхэр кьытехъуэкІыжащ. И Іэгум кьина ху Іэбжьыб хужьыфэр матэм ирипльэхьауэ уафэм щыдэкІуеиежьм, абы и нэзым зы хьэдзэ цІыкІу къыдэщэтри, къехуэхьжащ щыІгум. «ЩІы», «лы, «ТІы» жиІэу щІэфинкІыуРэ, нобэ дызэрыпсалъэ адыгэбзэм и макъэр кьигъэІуурэ, щІым хэхуащ. А жьлэм къикІыкІари адыгэ цІыхуц». Хьыбарым и кІэм деж Заур дыщІигъужьыр: «Зы шэч кьытесхьэркъым а ху жьлэ цІыкІУр Хьэтуейр зэрыщысым деж къызэрытехуам», - жиІэрти. Сыт мыр сиГу къыщІэкьжар? Заур фІэфІт Урыхупс ефар, Урыхуу акъужьыр зыщІи хуар, Хьэтуей жьлэжьыр зыпльэгуар зыхэззэрыхьи, зыхэкІуэщІэн, зыхэкІуэдэн щымыІэу къилытэрт. Мис апхуэдэу гушыІэу, нэщхъьифІэу, и щІыналъэ цІыкІум ГъаГуныгъэшхуэ уиІэу псэуащ ар. Адыгэ лъэпкъым и набдзэ, и гупсэ, и гум кьипсэлъыкІа цІыху цІэрыІуэхэм ящыщщ Налохэ Жансэхъу, Заур, Ахьмэдхъан, Евгение сымэ. Сыт и уасэ абыхэм я цІэр теІуэауэ щІэныгъэузэщІакІуэ центр уиІэнырэ?!

Ямэ псалъэ зрата, Пэскэн район администрацэм и унафэщІ **Инжыдокъуэ Сэфарбий** жиІащ апхуэдэ цІыху щэджащэхэр къызыхэкІа лъэпкъым Тхьэр къызэрегуэпаР икІи абы я гъуэгум пащэу, я Іэужьыр адэкІи яГэкІуатэу лэжьыгъэ зэрыраГэкІуэкІа лэжьыгъэм, щІэлъ хьэпшыпхэр зэрызэхуахьэсам, щызэрахьэну Іуэхухэм, Налохэ Жансахъу, Ахьмэдхъан, Заур, Евгение сымэ лъэпкъыр зэрыгушхуэу цІыхухэу зэрыщытым.

- Налохэ я цІыху щэджащэхэм я гъащІэм фІыуэ сыщыгъуазэу сыкъекІуэкІащ, - жиІащ Кавказ Ищхьэрэм управленэмкІэ и академием и унафэщІ, философие щІэныгъэм и доктор **Хьурей Феликс**. - Зэрыгъэм сэрэ дызэдзэкІэжьрт, зэныбжьэгъуфІэ дяку дэлът, щІэх-щІэхыри дызэкІэлъыкІуэрт. Ди еплъыкІэр зэтехуэрт, Іуэху зэхуэмыдэхэмкІэ дызэчэнджэщырт. Сытми хищІыкІырт, сыт хуэдэ Іуэхуэкіи еупщІ, щэч хэлъ?» къым Заур и деж жуал зэрыщІэныгъэм. ЦІыху хьэлэмэтт, гуапэт, зэманым жыжьэу пхрыплъфырт, куэдым гу льитэрт, цІыху фІыуэ илъагъурт, уасэ иІэтэкъым удэлэжьэну, апхуэдизкІэ псэгъэтынштИ. Мыпхуэдэ центрхэм дэтхэнэ зы къуажэрэ хуэныкъуэщ, гущхьэгъэсэкІэм и къежьапІэу плъэтэ хъунущ ар. Абы и мыхьэнэр къызыгурыІуэу Іуэхур кьыддзэзыІыгъа район, къуажэ унафэщІхэм фІыщІэ яхуэщІ.

- Налохэ Зауррэ Женярэ нэху щыху сабгъэдэсыфынут, со абы-хэм тельыджэ куэд, ядэслъэгъуащ, насып сиІэти, а тІур си гъащІэм хэтащ, - къыпищащ псалъэмакъым УФ-м гъэзджэхэмкІэ щыхь зиІэ и лэжьакІэ, композитор цІэрыІуэ **ХьэІупэ Джэбраи́л**. - Жансахъу теухуауэ куэд сщІэркъым, ауэ зы хьыбар гъэщІэгъэн фыщыщІэгъуэзэнщ, ГъуКІэмыхъу Іэбубэчыф къызжиІэжауэ. Ар тутнакъэщым щрадзам щыгъуэ, тІасхъэщІэхыу къыкІэщІагъэтыІсхьат куржы тхакІуэ. Абы «итха» романыр зи Іэдакъэщіэкіыр Нало Жансахъущ, кьыФидиГьуауэ аращ. Ахьмэдхъан теухуауи зы гукъэкІыжь фхуэсІуэтэнщ. Къэрмокъуэ Мухьэмэд и махуэр игъэпапІэу сригъэблагъат. Іэнэм и тхьэмадэр Ахьмэдхъант. Сэ Іэнэкіэмкіэ сыщысти, псоми псалъэ яритуру си деж къэсри: «Иджы, Джабрэ-Іил, уэ къэтэджи хъуэхъум и пІэкІэ «Телъхьэ уанэм си шыр» уэрэдым дегъэдаІуэ», - жиІащ. Ар нэзгъэса нэужь: «АтІэ, си псэм хуэдэ, а зы уэрэдым ФІэкІа умытхами ирикъунщ, нэгъуэщІ Іуэху зумыхуэжами, хъунущ. Ауэ а уэрэдыр адыгэ фІэкІа къызыгурыІуэн дунейм тетхьым», - къыжиІат. Женя дежкІэ згъэззэжьнщи, ди зэрыщІыхунигъэр къыщежьамкІэ къыщІэздзэнщ. ПащІэ Бэчмырзэ теухуауэ пшыхь ящІу, щыуэри псалъэ къызатащ. Сэ утыку къисхьэнкІэ хъуну псор дэнэ щащІэнт абы?! «Мы щІалэм мафІэ кьыІуроль эпІъ, Тхьэм кьиХуар», - жиІат абы щыгъуэм Женя сэ щхьэкІэ. ЕтІуанэ махуэм ар и ныбжьэгъу цІыхубзым къыщызжиІэжым, и хэщІапІэр къеІысхри, а пщыхьэщхьэм сыкІуащ. ЦІыхубз щхьэц зыбгрэ зыщІыхьэм: «Женя, мафІэ къызыІурыІэпэ? ХьэІупэ Джэрэпилри сэращ», - жысІащ. Абдеж щыщІэдзауэ дунейм ехьыжьы дызэрыщІащ. Мы дунейм зы актрисэ сценэр хуэныкъуэу слъэгъуамэ, ар Женят. Апхуэдэ талант бгъэдэлъ абы. Университетым къыщыдэлажьэхэм запищІыжу пльэгъуныр спектакль хьэзырым хуэдэт. Абы хуэдэу гушыІэ дахэ зыхэлъ адыгэ цІыхубз срихьэлІакъым. ГъэщІэгъуэн Іэджэ къыщысщІащ сэ Женя деж, егъэлеяуэ цІыхубз щэджащэт. Нало Заур сэ хужьсІэнур псори усэу стхащ. Илъэс 18 фІэкІа сымыхъуу абы сыхуэзэщІа Тхьэшхуэр насыпкІэ къысхуэупсат. Куэдым сыхуиущиящ, куэдкІэ гъуаэз схуэхъащ, къысхилъхьа пІэкІэр ноби сиІэщ. Нало Заур щымыІамэ, ХьэІупэ Джэбрэилри щІэнутэкъым. Ар пэжщ, езгъэлейкъым. Заур дунейм къытрина и Іэдакъэщіэкіхэм щІыкІуэрэ еджэу тльаГьныр фІыгъэшхуэщи, абыкІэ Тхьэшхуэр къытхуэупсэну сопльэІуэ. Нобэ зи гугъу тщІы цІыхуэмэ хуэдэрэ пІэкІэр зыщІыжьыр.

Хьэтуей щыщу Налышк къалэ дэсхэм къызэрагъэпэщащ, «Мамырыгъэмрэ зэгурыІуэныгъэмрэ» зэгъэзэныгъэм и тхьэмадэ **Гуэбзыкі Жантемыр** жиІащ унэтІныныгъэ зэхуэмыдэхэм щыпащІэ цІыху цІэрыІуэ куэд жьлэм къызэрыдэкІар, ауэ адыгэм и къэкІуэным хуэлэжьа цІыхуиплІ зы лъэпкъым къыхэкІауэ зэрыщымыгъуаэзр. Ар тепсэлъыхьауэ Нало Заур зэфІигъэкІа Іуэху щхьэпэкъм.

- Илъэс зыбжанэ ипэкІэ къуажэм зэрихьар Старэ Урыху фІэщыгъэрщ. Абы Хьэтуей цІэр едгъэгъуэтыжыну псалъэмакъыр къыщыхалъхьэм, Іуэхур дэкІыныкІэ лэжьыгъэшхуэ зэфІигъэкІащ Заур, ар фІыуэ щыгъуазэт къуажэм и тхьэм, - жиІащ абы. - Жылагъэ-политикэ Іуэхухэм жыджэру хэтт ар. 90 гъэхэм Заур и унафэщІу щытащ Адыгэ Хасэм. Лъэпкъым хуэщхьэпэн лэжьыгъэ куэд зэфІигъэкІащ, абы щхьэщыжжаІуэ нэсу зыкъигъэзэгъащ. Мыхъумыщ Іагъэ ирихьэлІамэ, ар имыгъэззэкІуэжауэ игу зэгъэнутэкъым, зыгуэркІэ зыкъыхуагъэзамэ, зэрыхъуркІэ а Іуэхур зэфІигъэкІынут. Налохэ къахэкІа уэзщІакІуэхэм я щІэныгъэри къыхэкІа лъэпкъым хуагъэлажьащ, абы кьыпэкІуэжащ нобэ яГуэт лъапІэныгъэри.

Нало Женя и щІэиныр дунейм кьытехьэным абы и тхыгъэхэм цІыхур щыгъэгъуэзэныжмкІэ лэжьыгъэшхуэ иригъэкІуэкІащ КъБР-м Гуманитар къэхутэныгъэхэмкІэ и институтым тхыдэмкІэ и къудамэм и щІэныгъэ лэжьакІуэ нэхъыжь **Мэрзей Аслъэнбэч**.

- Мыпхуэдизэ цІыху щэджащэ къызыдэкІа жьлэм пщІэ хуэфащащ. Къуажэм и лъабжьэр быдэщ, хъыбарыфІ иІэщ, - жиІащ Мэрзейм. - Хьэту Анзор деж щыщІэдзауэ цІыху цІэрыІуэ куэдкІэ лъэпкъым и тхыдэм фыхэуваци, дапэкІи абыхэм я лъэужьым ирикІуэу Іуэхуфіхэм хуэлэжьэн Тхьэм къывит! Си гъащІэм и унэтІакІуэ хъуауэ къызэлъытэ Нало Женя. СыщІалэ дыдэу срихьэлІэри, абы и чэнджэщкІэ щІэныгъэм нэхъ куууэ сыхьихьащ. Іуэху куэдкІэ гъуаэз схуэхъащ, и дэІэпыкъуныгъэ уэуэныкъуэу ищІамэ, псори зригъэтІыльэкІынурэ сэбэп къызэрытхэхъунуи ижь итынут. И пажьыгъэм и гугъу пщІымэ, къызэринэкІари мащІэкъым, хуэзфІэкІынури нэхъыбэжт. Женя хуэдэ цІыху пэжхэм хуэиту гъуэгу ираткъым, дэ десаскъым ди фІыр и чэзум дгъэльэпІэжкрэ, хуэфащэн гуІльэтэ едгъэгъуэтыжу. Къулыкъу зыбгъкІи щІэныгъэ зыбгъэдэлъкІи зэхэгъэж зэи ищІакъым - цІыхугъэр яПэ иригъэщІыр, ешым ар хэлът, зыхэтым якІэпльэзрикхэфырт. ЦІыхум я гум укъызэринэну цІыхугъэрэ ІуэхущІафэкІащ, абы и лъэныкъуэкІэ Женя Іэужь дахэ дунейм къытринащ. Уасэншэщ апхуэдэ цІыху уи гъащІэм хэтыныр.

Адыгэ жылагъуэ зэгухьэныгъэхэм я лжжьыгъэр зэзыгъэуІу советым и унафэщІ **Кьалмыкъ Жылэбий** и гукъэкІыжхэри нэхъыбэу зытеухуар Нало Женят, абы и щхьэусыгъуэри, щэч хэмылъу, тІури тхыдэджу зэрыщытыт.

- Къэухьышхуэ иІэт Женя, ди тхыдэдж псори лъэрызехьэт, ауэ мы бзылъхугъэр щІэныгъэхэм я доктор, профессор мыхъуами, абы и акъылыпэр зэфІэкІымрэ хуэдэ зыбгъэдэлъ кьытхэтакъым жьсІэми сыщыкъунукъым. Тхыдэджми и мызакъуэу, юрист Іэщагъи зригъэгъуэтат, урысыбзэми хуэшрыуэт. Абы итхам зэбгъэзэхуэжэн хэлътэкъым. Диссертацэр згъэхъэзырынымкІэ хуабжьу къыздэІэпыкъуауэ щытащ. «Женя щыхэплъэжакІэ, сэ мы лэжьыгъэм гугъу сыдеХьыжынукъым», - жиІат си щІэныгъэ унафэщІым. Пльэхэнэ хьэлъэ дыдэ кьахуикІыуат я унагъуэм, куэдым я фэ дэхуэнукъым абы ягъэвар. Пэжым я гур хуэгъэпсауэ зэрыщытар зэран къахуэхъужат. Женя илъэси 8-кІэ тутнакъэщым исащ. Апхуэдизэ гуауэ зыльэгъуа, бэлъыхьэр зытелъа бзылъхугъэр а гугъэхь псоу кьахэкІыфащ и цІыхугъэр фІэмыкІуэдауэ икІи и гур зэІухауэ къыхуиуха и гъащІэр ирихьэкІащ. Налохэ Ахьмэдхъан Заури садэлэжьащ, мызэ-мытІэуи Іуэхухіэ дызэрихьэлІащ. Лъэпкъ литературэм абы хуащІа хэлъхэныгъэр къахэкІуэмылъытэнщ, мыдрейуэ я цІыху щІыкІэкІэ я гугъу пщІымэ, псэ хьэлэхэт, лей зытехьэм къыщхьэщыжынут, Іущхэт, гупсысэ куу зиІэхэт, лІыгъэшхуи ябгъэдэлъащ. Налохэ я цІыху щІыпкъэхэр лъэпкъым и набдзэщ.

Къуажэ администрацэм и унафэщІ **Дзыхьмыщ Анзор** центрыр къызэІуахыныр зи жэрдэмхэми Іуэхур къыдэзыІыгъахэми псалъэ гуапэ яжриащ, Налохэ я цІыху цІэрыІуэхэм я лъэужьым ирикІуэфын дяпэкІэ жьлэм къыдэкІыну гугъапІэжэ зэриІэри къыхигъэщащ. Апхуэдэу фІыщІэ тхьилъхэмрэ саугъэтхэмрэ яритащ «Нало-Центр»-р зи жэрдэмкІэ къызэІуаха, адыгэбзэр, адыгэ щэнхабзэр хъумэным телажьэ «Адыгэ дуней» лъэпкъ фондым и къызэгъэпэщакІуэхэм, КъБР-м Гуманитар къэхутэныгъэхэмкІэ и институтым тхыдэмкІэ и къудамэм и щІэныгъэ лэжьакІуэ нэхъыжь Мэрзей Аслъэнбэч (къэхутакІуэ, тхыдэтх Нало Евгение и Іэрыгтхэм елэжьыжу тедзэныр зэрыуфІэгъэкІыжам ящІи къызэрыдригъэкІыжам папщІэ), КъБКъУ-м адыгэбзэмрэ адыгэ литературэмкІэ и кафедрэм и доцент Абазэ Албэч (КъБР-м и цІыхубз тхакІуэ Нало Ахьмэдхъан и литературэ щІэныр щІэблэм зэрыбгъэдилъхьэм папщІэ) сымэ.

Іуэхур къыхэплъхьэкІэ зэфІэкІыркъым, ар къыбдзэзыІыгъкІи, ипэкІэ зыгъэкІуэтэн къыпкъуэмыувзмэ. «Нало-Центр»-р къызэІуахын мурад зэралэр куэажэ унафэщІым щрагъэтылІэм: «Лъэпкъым сэбэп хуэхъун сыт хуэдэ лэжьыгъэми схуэзфІэкІкІэ сыхэувэнущ», - къажриащ. И псалъэм игъэпэжащ: и къару къызэрихькІэ дэІэпыкъуэгъу яхуэхъуащ. Налохэ Жансэхъу, Ахьмэдхъан, Заур, Евгение сымэ я щІэр зезыхьэ щІэныгъэузэщІакІуэ центрыр Хьэтуей къуажэм къыщызэгъэпэщыным хэлъхьэныгъэ хуищІам папщІэ Дзыхьмыщ Анзор къыхуагъэфэщащ «Адыгэ лъэпкъ» фондым, Тыркум щыІэ Адыгэ хасэхэм я Хасащхьэм хэлъгъэдэкІ фІыщІэ, фІыщІэгъуапэ сымэ.

ЗэІущІэм къыщеджащ ХьэІупэ Джэбрэилрэ Бицу Анатолэрэ Налохэ Ахьмэдхъан, Заур, Евгение сымэ хуатха усэхэм. Пльэпкъ узэщІакІуэхэм я гъащІэ гъэзгуанэм кІэщІу тепсэлъыхьащ Урыху къуажэм дэт курыт еджапІэ №2-м и гъэсэнхэу МэкъуауэУ Инал, Сынджыку Аскэр, Гугъуэтыж Тамерлан сымэ. Іуэху дахэр яГэлъэпІащ уэрэджьІакІуэхэу ГъуКІэ Ислъам, Нэдгъэгъу Альберт, «Бзабзэ» гупым я пшынаУ Іэпсэ Дианэ сымэ.

- ЦІыхум псалъэ гуапэ хужьыІэжьын хуейщ, ар хъыщІилжьакІэ. Жансэхъуи, Заури, Ахьмэдхъани, Евгении дэ ди щытхъу хуеижьхъым. Абы жаІами, ящІами, хъуэпсапІэу зыльэмыІэсхэми хуэныкъуэр дэращ. Ди бзэр тхуэхъумэмэ, жылагъуэр зыгъэпІейтей Іуэхуэм дызэкъуэту дыхэлІыфыкІыфэщ, Іэзэм ирихьэлІэу ящІи, щІыналъэхэм я щІыгум зэрат, и ІуэхущІэгъуэхэм ар щажриІэми, акъылгъу къыдэхъури, хьихьащ. Хасэм щыщу зэхьэзэхуэм я зэфІэкІыр щагъэльэгъэуэну цІыхухэм тегушхуащ.

Сурэт гъуазджэхуэр унэтІныныгъиплІкІэ екІуэкІащ, абы и утыкуми Урысейм и щІыпІэ зэмылІэужьыгъуэхэм щыщ сурэт хасэ 97-м я Іэдакъэщіэкіхэр къыраХащ. Налышк къалэ щыщ «Уней хъэтІ» сурэт хасэм ефнэ увыпІэр къыхуагъэфэщащ, Мейкъуаепэ, Бытырбыхэу, Владивосток, Челябинск къикІа сурэтыщІхэр зыхэхуа япэ нэхъыфІипщІым щыщу къальытащ.

Сурэт гъуазджэмкІэ дунейпсо зэгухьэныгъэм (FIAP) и фІыщІэгуапэ тхылъхэр къыхуагъэфэщащ Къэбэрдей-Балъкъэрым щыщ Подва Александр, Байсиев Ахьмэт, Гуртуев Елдар сымэ.

«Пажьр жыпІэмэ, - къыхиГэщащ зэпеуэм зэрыщытекІуам кърит гузэхэщІэ иныр имыбзыщІу Подва Александр, - мы зэхьэзэхуэм дыкъызэрыхэщар ди сурэт хасэмкІэ къызэрымыкІуэу гушхуэныгъэ инщ. Зэпеуэм ди цІэр къыщІаГуэхукІэ, дунейм дытетми дытемытми зыщІэ щІыпкъым. Ауэ, къызэрыщІэкІамкІэ, ди зэфІэкІкІи ди лъэкІыныгъэкІи ди къэралым щыщІэрыІуэ сурэт хасэхэм нэхъра дынэхъ гущІэмащІэкъым. ДыщІэлажьэр щыхуэращ, тщІэми уасэ ешытыфынур ахэращ. ДыкъызэрымыкІуэжъым, дауи. Ауэ тфІэфІщ сурэт техыным теухуауэ щыІэ хабзэхэм я гъунапкъэм дыкъикІыну, щІэщыгъуэ гуэрэр ди лэжьыгъэм хэттхъэну, зыми имыщІа икІи имыльэгъуа сурэтым хэттхъэну».

Сурэттехьр и лэжьэгъу Байсиев Ахьмэт и ехъулІэныгъэхэм зэрыщыгуфыкІмм тепсэлъыхьащ, сурэт гъэльэгъуэныгъэ зыбжанэ кьызэрыхуэзгъэпэщами, Эстонием щигъэльэгъуа и лэжьыгъэм пщІэшхуэ зэриГуэтами и гугъу ищІащ.

«Ди Іыхэм дахагъэу иІуам укъызэщІимыІэтэнкІэ Іэмал иІэжьым, ди ехъулІэныгъэхэм я псыпэхэщыр арауэ зэрыщыщытым пщы хэлъхьым», - жиІащ сурэттехым. ЗэрыжаІэщи, фІыщІэ зыщІыфым фІыщІапщІэри и бэщ.

ШУРДЫМ Динэ.

● Уафэщі жыжьэхэм

Дызэрыбауэ хьэуам хуагъакІуэ

Дызэрыщыгъуаззэщи, планетэ «плъыжьым» и щІыпІум 2020 гъэм и бадзэуэгъуэм щрагъэтІысэхат, щІэныгъэлІхэм къагупсысу НАСА-м и ІэщагъэлІхэм Іэзэ дыдэу зэхагъэувэжа, килограмм 1043-м нэблагъэ зи хьэлъагъ, Къэмыланджэ (Perseverance) зи фІэщыгъэ марсырыкІуэ ровербр. Иджыблагъэ абы хуэзфІэкІащ а уафэщІым и атмосферэм хэт кислородым щыщ зыІэригъэхьэн.

ХУПЦЫІНЭ зэрызыхапщэ Іэмэпсымэ хуэдиз зи инагъ MOXIE (Mars Oxygen ISRU Experiment) аппарат цІыкІур зэригъэлэжьа сихьэт ныкъуэм кьуриубыдэу, Къэмыланджэ ровербм кислороду мызыгъуэгукІэ зэхуэхьэсыфар мащІэ дыдэщ - граммми 5,37-рэ зи хьэлъагъ хуэдизщ. Абы щхьэкІи зэригъэззэхуа углекислэ газыр градус 800-м нэблагъэкІэ кьызэщІигъэплъэн хуей хъуащ.

Марсым и атмосферэр, ЩІы Хьурейм ейм фІыуэ къызэрыщхьэщыкІым къыхэкІыу, урибэуэнкІэ Іэмал зимыІэщ. Къэдгъэлъагъуэмэ, и Іувагъкіи куэдкІэ нэхъ пІащІэщ, кислороду къыхэбгъуэтэнри процент 0,13-рэ хуэдизщ.

Кислородыр - Марсым

Махуэ къэс зэхэтх хьыбархэм ятетщІыхьымэ, Марсыр ящыщщ зэхэршыр зи нэрыгъ къэхутакІуэхэр япэ дыдэу щетІысэхыну зыщІэхьэуэнс уафэщІхэм. Ауэ щыхъуКІи, щІэныгъэлІхэри ІэщагъэлІхэри егупсысыгъхэщ а планетэм ягъэкІуэну зыхуамурад астронавтхэр, къащыщІ «щІагъуэ» щымыІэу, а щІыпІэ жьыжьэм зэрыщызэгъэну Іэмалхэмэ, къызэрыргъэлъэтыкІыжа хъуну щІыкІэхэмэ.

ЗэрытщІэщи, хьэршырыкІуэ кхъуХьлитэм кьигъэсэбэп гъэсэныпхъэр къызэщІзызгъэлындэр кислород зыхагъэззэрыхьа окислителырщ. NASA-м и ІэщагъэлІхэм къызэрабжамкІэ, дяпэкІэ Марсым щрагъэтІысэхыну зыхуагуГэ космонавтэм, илъэс псокІэ а уафэщІым жьы къыщашэрэ щыбзауэфу щыІэфын щхьэкІэ, кислороду тонн зи хьэлъагъ хуэныкъуэнущ. Ар дыдэхэм, а щІыпІэм къытельэтыкІыжу ЩІы Хьурейм къагъэзэжьыфын папщІэ, зэрысыну ракетэм кислород зыхэпща окислителу тонн 25-рэ зи хьэлъагъ хуэзхуахьэсыжьын хуей хъунущ.

Зэрыгурыуэгъуэщи, а Іуэхугъуэм Марсым и хьэуа пІащІэм зэт углекислэ пкъыгъуэр дызэрыбауэ хьэуам хуэзыгъэкІуэф Іэмэпсымэ цІыкІум лэжьэн а уафэщІым зэрыщыщІидзам и мыхьэ

Бекъан Чыланий Машэ и къуэм и лъэужь дахэр 95

ЩІыхь лъагэм и дамыгъэ

Бекъан Чыланий Машэ и къуэр Нартан (Къылышбийхьэблэ) къуажэм 1926 гъэм мэкъуауэгъуэм и 5-м кІыщалъхуащ. И къэжэлхьыгъуэр Хэку зауэшхуэм и зэманым ирихьэлІэри, и ныбжьым ит нэгъуэщІ куэдми хуэдэу, а лъэхъэнэ хьэлъэр игъэващ: фашистхэм я танкхэр щІыналъэм кърамыгъэхьэн папщІэ щІыр къуэм хуэдэу дзэытІыкІахэм, я къарум дэмыхуэн лэжьыгъэхэм зрапщыту колхоз губгъуэхэм итахэм яхэтащ, бийм зэтрикъута цІыхубэ хозяйствэр зэфІэгъэувэжыным и гуащІэ хилъхьащ.

КЪУАЖЭ школым кІыщІэкІахэм яхэту, Чыланий еджакІуэ ягъакІуэ. 1948 гъэм абы Налшык пединститутыр къеуэ, уеблэмэ еджэным апхуэдэу фІыуэ ехьулІэрти, ар нэхъ пасэу къеух. Дипломыр къыщратыжа махуэхэм щегъэжьауэ и къарум кІыхьыху ар и лъэпкъым хьэлэлу хуэлэжьащ. Аушыджэр къуажэм и курыт школым зэрыщыІа гъэ еджэгъуитІым сабийхэми, адэ-анэхэми фІыуэ закъригъэлъэгъуащ, я фІыщІэ кІыхьащ. 1950 - 1958 гъэхэм ар егъэджакІуэу щыІэжьащ щалъхуа Нартан къуажэм икІи Іэщіагъэм хигъахъуэу, зригъэзэщІу, цІыхухэм пщІэ зыхуригъэщІыфу къэгъэугурыкІуащ.

Бекъаным иужькІэ журналистикэр Іэщіагъэ зэрыхуэхъуар ауэ сытми къэхуа Іэхуэкъым. Ар пасэу, и студентыгъуэ зэманхэм, дихьэхат абы. Пединститутым щыщІэсами, егъэджакІуэу щыІэжьами «Къэбэрдей пэж» фІэщыгъэр иІэу адыгэбзэкІэ къыдэкІыу щыта (иджы ар «Адыгэ псалъэрщ») газетым жыдэжру хуэтхэрт, и Іэдакъэщіэкіхэри ягу ирихьырт.

1958 гъэм ар газетым и редакцэм ирагъэблагъэ икІи абы и мэкъумэш къудамэм лэжьэн щыщІедзэ. 1965 гъэм Чыланий мэкъумэш хозяйствэмкІэ къудамэм и унафэщІу ягъэуващ икІи пенсэм кІуэху а къаланяр хьэлэлу игъэззащІащ.

ЛэжьэхункІэ Бекъаным а дзыхьыр игъэпэжащ. Мэкъумэш Іэнатіэм хуеджа Іэщіагъэлі фІэкІа умыщІэну, гъавэ щІэнми, Іэщ гъэхъунми хищІыкІырт, хозяйствэ куэдым я хьэсэхэм я нэхъ бэвыльэхэмрэ я щІыр нэхъ щыщэджэладжэхэмрэ щыгъуазэт.

Къуажэдэс лэжьакІуэжьхэм пщІэшхуэ яхуищІырт абы. ЗэфІэкІ зыбгъэдэлъ унафэщІхэр, Іэщіагъэлікэр, жэмыш, Іэщыхъуэ, механизатор пашэхэр фІыуэ иціыхурт, я гуащІэм гупсэхуу тетхьхьырт. Чыланий и нэІэ щІэту мэкъумэш къудамэм щымыІэжьа куэд редакцэм щІэсакъым а зэманым. Аращ лъэпкъ журналист куэд а Іэщіагъэм хуэІэзэ зыщІар. Ари щІэблэр журналистикэм и щхэхухэм хуэгъэсэным пыщІауэ газетым щызэфІагъэкІхэм я зы Іыхьэт - лэжьакІуэщІэр нэхьыжь нэхъ Іэкіуэлъакіуэхэм гъукІэгъэсэну хуагъакІуэрт.

Журналистикэм и жанр псоми хуэІэкІуэлъакІуэт Бекъаныр, ауэ псом хуэмыдэжу хуэІэзэт очерк тхыным. ЦІыхур зыгъэдахэ, зыгъэин, лъэныкъуэ куэдкІэ кІозыгъэцІыху тхыгъэшхуэхэм республикэм и мэкъумэш Іэнатіэм щыпэрытхэм ятриухуэрт абы. А псом къадэкІуэу, и тхылъхэри купщІафІэ зэрыхъуным елэжьащ ар икІи фІы дыдэу кІьехьулІащ а Іуэхури. Абы и щыхьэтщ щыхьэтщ зыгъэгъуэ хьэлъэ», - «КъэтэушыпІэм и деж» повестхэр, и очеркхэр щыізэхузыхьэса «Вабдзэ Іуамахуэ» жыхуиІэхэр. Бэз дахэкІэ тхащ, сюжет гъэщІэгъэуни яІэщ абыхэми.

И хьэл-щэным и гугъу пщІымэ, Бекъаныр щІыхь лъагэм и дамыгъэ ящІыщ, ауэ зэ уэзщІиубыдамэ, уитІыпщыжыркъым. Дэ тхуэздэхэр пенсэ щыкІуэкІэ гугъу дыдехьыркъым тхылъхэр зэгъэпэщыным - псори зы щІыпІэщІыпІитІым щыазэфІокІ. Абы сегупсысащ Бекъан Чыланий теухуа мы тхыгъэ цІыкІур згъэхьэзырыну сыщытІысым. ЕгъэджакІуэу зэрылажьа илъэс зыбжанэр хэбгъэкІмэ, абы и гъащІэ псор ди газетым и редакцэм щихьащ.

ЧЫЛАНИЙ сэ пасэу къэсцІыхуащ: щІылым сыщыщІэсам и тхыгъэхэмкІэ, радиоим сыщыщІэжьам - Іуэхукіэ. Иужькіэ зэлэжьэгъуэ дыхъуащ.

Зэуэ жысІэнщи, Чыланий и унафэм щІэту улэжьэну тынштэкъым - зэи ущигъэсынутэкъым Іуэхуншэу. Ауэ ар икІи фІыт - «зыщІрегъэх» кІыпхужаІэным унигъэсынутэкъым. Мэкъумэш къудамэм и унафэщІыр сыт щыгъуи щыгъуазэт дэтхэнэ колхозми совхозми я Іуэху зыІутым. Къуажэм сыщигъакІуэкІи къызжиІэрт нэхъ зытезгъэщІэн хуэйр. Езыр куажьбжу гуащІафІэхэм, бгъэщІэхъуну напэм къезэгъыртэхьым. Псом хэмыдэу фІэфІт лэжьакІуэ гуащІафІэхэм ятетхьхьын. Чыланий очерк зытримытхьхьа жэмыш, механизатор цІэрыІуэ къэгъуэтыгъуейщ.

Мыбдеж къыщыхэзгъэщынщ мы Іуэхум егъэлеиныгъэ гуэри зэрыхэлъар. Хэтыт щІэхъуэпсыр жэмышу жэщми махуэми фермэм тесыну е Іэхъуэу губгъуэм итыну? Арщхьэкіэ, зэманыр апхуэдэти, ахэрат газет лэжьакІуэхэм ягъафІэр. Иужькіэ тлъагъужьрт зытетхьхьа цІыхур, абы и Іыхьлъхэр, ныбжьэгъу-жэрэгъуэр хуабжу зэрыгуфІэр, зэрыгушхуэр. Абы и лъэныкъуэкІэ Чыланий псапэ куэд кІьихьауэ жыпІэ хьунущ. ЗэрыгурыІуэгъуэщи, сэри сыдэплъет абы и щапхъэм.

Арщхьэкіэ очерк кІудейхэмкІэ, дауи, ди лэжьыгъэр зэфІэха хъуртэкъым. Дэ ктэтІэтырт мэкъумэш Іэнатіэм зегъэужьыным ехьэлІауэ зэфІэгъэкІын хуей яфІэгъэщІэгъуэнщ ар мэкъумэш щІэным, Іэщ гъэхъуным я щэху куэдым зэрыщыгъуаззэр.

Чыланий и тхыгъэхэм пщІэ щІагъуэтым нэгъуэщІ зы щхьэусыгъуи иІэщ. Си фІэщ хъуркъым мэкъумэшым епхауэ абы фІыуэ имыщІыху унафэщІ, Іэщіагъэлі, хэбгъэзыхьмэ, лэжьакІуэжь республикэм исауэ. Ущыхуей дакъикъэм кІыбжиІэфынут дэтхэнэ хозяйствэм сыт и Іуэхущіафэми, и Іуэху фІымэ - зи фІыщІэр, кІыкІэрыхумэ - зи лажьэр.

А псом къыдэкІуэу, Бекъан Чыланий журналист Іэщіагъэр кІыхьэзыха ныбжьыщІэ куэдым чэнджэщ щхьэпэкІэ, псалъэ дахэкІэ защІигъэкъуащ. Іуэхум тригъэгушхуащ, Іэщіагъэм жэуаплныгъэ хуаІуэ игъэсащ. Ауэ зыхуигъэсар абы и закъуэкъым.

Дэ газетым дыщыкІуа зэманым редакцэм щылэжьащ адыгэлі гупышхуэ, хабзэ, нэмыс дахэ яхэлъу, къахьихьэ щІэблэр адыгэ хабзэм щІапІыкІыу. Нобэ я цІэ щІэблэм ямыщІэнкІэ мэхъу. Чыланий, абы щыгъуу а лъэхъэнэм журналист Іуэху зезыхьэху Апажэ Назир, Шырыт Хьэтыхэ, Журт Тыгъуан, Теувэжыкъуэ Анатолэ, Сэбаншы Мэстафэ, Джаурджий Іэбисал, Къэрмокъуэ Мухьэмэд, Мырзэкъан Суфян, адрей нэхъыжьхэми щІэблэр тхэкІэми цІыху хьихьэкІэ кІыхэзкІыжьыкІэми хуаущІирт. Абы кІыхьэкІыу псоми ящІэрт «Адыгэ псалъэ» газетым щызекІуэ хабзэм и лъагагъуэ здынэсыр.

МЭЗЫХЬЭ Борис,
КъБР-м и Журналистхэм я союзым и унафэщІ. 2003 гъэ

«Ленин гъуэгу» газетым и япэ номерыр къызэрыдэкІрэ илъэс 50 зэрырикъур ягъэлъапІэ. *1974 гъэ*

«Адыгэ псалъэ» газетыр илъэс 80 щрикъум. *2004 гъэ*

ЩІэблэм я гъэсакІуэ

Бекъан Чыланий адыгэ журналистхэм я нэхъыжь дыдэхэм ящыщ къудейкъым - ар журналист нэхъ Іэкіуэлъакіуэ дыдэхэми ящыщщ. Сэ Чыланий сыдэлэжьащ и унафэм сыщІэтэуи, си унафэ щІэтуи. А зэманым сэ абы дэслъэгъуа псом я щхьэу къыхэзгъэщыну сыхуейщ абы лэжьыгъэм хуиІэ гумызагъэр, жэуаплныгъэр. Зыпэрыт Іуэхур япэ иригъэщу апхуэдэщ.

АБЫ и закъуэкъым. Чыланий газетым къызэрыкІуэрэ и къалэмыпэр нэхъ зыхуэзэщІ мэкъумэшыращи, ар абы тотхьхьэ, а Іуэхум хуеджам ещхьу Іуэху фІыуэ хищІыкІыу. Псэлъэгъу хуэхъу Іэщіагъэлізхэм ятетхьхьэрт. Чыланий и Іуэхуфіым зэкъуигъэувауэ. Ди жагъуэ зэрыхъуци, апхуэдэ зэпыщІэныгъэр пІалъэкІэ зэпыуауэ щытащ, иужькІэ ар къыдэзыхыжахэм, адэкІи къыпызыщэхэм фІыщІэ лей яхуэфащэщ.

Йужьрей илъэсхэм зэгъуэсэу къыдэкІа газетхэм хуэзфІэкІ хилъхьащ Бекъан Чыланий. Абы игъэхьэзыращ Социалист Лэжьыгъэм и ЛІыхъужьу Къэбэрдей-Балъкъэрым исхэм ятеуухуауэ очеркхэр, хозяйствэ, лэжьакІуэ пашэхэм ятеуху тхыгъэхэр.

И гуащІэ хьэлэлым хуэфащэ пщІэи къыпэкІуащ. 1962, 1978 гъэхэм КъБАССР-м и Совет Нэхъыщхьэм и Президиумым и ЩІыхь тхылъхэр, 1971 гъэм «ЩІыхьым и Дамыгъэ» орденыр къратащ. Журналистикэм щиІэ фІыщІэм и щІыхьэт, 1983 гъэм «КъБАССР-м щэнхабзэмкІэ щІыхь зиІэ и лэжьакІуэ» цІэ лъапІэр къыфІащащ, илъэсиплІ дэкІри, КПСС-м и ЦК-м, СССР-м и Министрхэм я Советым, ВЦСПС-м, ВЛКСМ-м и ЦК-м я ЩІыхь тхылъыр къыхуагъэфэщащ.

ЦІыху гуапэу, нэхъыжьфІу дунейм тета, лъэужь дахэ къэзыгъэна Бекъан Чыланий Машэ и къуэр 2016 гъэм мэкъуауэгъуэм и 18-м дунейм ехьижащ, ауэ ар нобэми Іэфіу дигу илъщ зыдэлэжьахэм, гуапэу ягу къаГэкІыж зыцІыхуу щытахэм.

Лъэпкъ журналистикэм хэлъхьэныгъэшхуэ хуэзыщІа

Журналист Іэщіагъэр нэхъ гугъуэхэм ящыщщ, ауэ зэ уэзщІиубыдамэ, уитІыпщыжыркъым. Дэ тхуэздэхэр пенсэ щыкІуэкІэ гугъу дыдехьыркъым тхылъхэр зэгъэпэщыным - псори зы щІыпІэщІыпІитІым щыазэфІокІ. Абы сегупсысащ Бекъан Чыланий теухуа мы тхыгъэ цІыкІур згъэхьэзырыну сыщытІысым. ЕгъэджакІуэу зэрылажьа илъэс зыбжанэр хэбгъэкІмэ, абы и гъащІэ псор ди газетым и редакцэм щихьащ.

ЧЫЛАНИЙ сэ пасэу къэсцІыхуащ: щІылым сыщыщІэсам и тхыгъэхэмкІэ, радиоим сыщыщІэжьам - Іуэхукіэ. Иужькіэ зэлэжьэгъуэ дыхъуащ.

Зэуэ жысІэнщи, Чыланий и унафэм щІэту улэжьэну тынштэкъым - зэи ущигъэсынутэкъым Іуэхуншэу. Ауэ ар икІи фІыт - «зыщІрегъэх» кІыпхужаІэным унигъэсынутэкъым. Мэкъумэш къудамэм и унафэщІыр сыт щыгъуи щыгъуазэт дэтхэнэ колхозми совхозми я Іуэху зыІутым. Къуажэм сыщигъакІуэкІи къызжиІэрт нэхъ зытезгъэщІэн хуэйр. Езыр куажьбжу гуащІафІэхэм, бгъэщІэхъуну напэм къезэгъыртэхьым. Псом хэмыдэу фІэфІт лэжьакІуэ гуащІафІэхэм ятетхьхьын. Чыланий очерк зытримытхьхьа жэмыш, механизатор цІэрыІуэ къэгъуэтыгъуейщ.

Мыбдеж къыщыхэзгъэщынщ мы Іуэхум егъэлеиныгъэ гуэри зэрыхэлъар. Хэтыт щІэхъуэпсыр жэмышу жэщми махуэми фермэм тесыну е Іэхъуэу губгъуэм итыну? Арщхьэкіэ, зэманыр апхуэдэти, ахэрат газет лэжьакІуэхэм ягъафІэр. Иужькіэ тлъагъужьрт зытетхьхьа цІыхур, абы и Іыхьлъхэр, ныбжьэгъу-жэрэгъуэр хуабжу зэрыгуфІэр, зэрыгушхуэр. Абы и лъэныкъуэкІэ Чыланий псапэ куэд кІьихьауэ жыпІэ хьунущ. ЗэрыгурыІуэгъуэщи, сэри сыдэплъет абы и щапхъэм.

Арщхьэкіэ очерк кІудейхэмкІэ, дауи, ди лэжьыгъэр зэфІэха хъуртэкъым. Дэ ктэтІэтырт мэкъумэш Іэнатіэм зегъэужьыным ехьэлІауэ зэфІэгъэкІын хуей Іуэхухэр. Хэбгъэзыхьмэ, абыхэм япкъ иткІэ КПСС-м и Къэбэрдей-Балъкъэр обкомым унафэ пыуыкІахэр къищтэрт. Къыхэзгъэщыну сыхуейщ Бекъаным и зэманым ди газетым и мэкъумэш къудамэм, зэрыжаІэщи, и хьэмтетыгъуэу зэрыщытар. Абы хуэдэу фІыуэ икІи сэбэпышхуэ хъууэ а къудамэр лэжьакъым нэхъапэкІи иужькІи.

Ди нэхъыжьыфІым и гугъу щысщІкІэ, жызмыІэу хъунукъым «Ленин гъуэгу» газетым и лэжьакІуэхэр нэхъ дызэкъуэту, унагъэкІэ дызэкІэлъыкІуэу зэрыщытар. ТщІэрт Чыланий и щхьэгъусэр зэрысымаджэр, унагъуэ Іуэхухэри зэфІигъэкІын хуей зэрыхъур. Ауэ зыми зэхихакъым ар тхъаусыхэу. Хэбгъэзыхьмэ, гупылІ жыхуаІэм хуэдэу къэгъуэгурыкІуэрт, и лэжьакІуэ дэтхэнэми Іуэху гуэр къыльыкъуэкІамэ, ар зэфІахьын папщІэ Чыланий щІэгъэкъуэни чэнджэщэгъуи къащІырт.

Езыми гушыІэ хэзагъэрт. Дэ, нэхъыжьхэм, иджыри къэс хьыбар цІыкІуэрэ мыпхуэдэу къыдогъажьэ, «Чыланий мыр къыщыщІат, мыпхуэдэу ищІат» жыпІэу.

Кіыхь зезгъэщІынкъым, ауэ иджыпсту ягъэ сигу къэкІыжар фхуэсІуэтэжьнщ. Зэгуэр Чыланийрэ сэрэ щахмат дыджэгурт (редакцэм щылажьэхэр я къалэным къыщыдэхуэм дек а джэгукІэр зыхалъхьэ щыІэтэкъым). Си ныкъуэкъуэгъуэм и Іуэгур щІагъуэтэкъыми, къыспеубыдащ: «Мобыкіэ кІуэІ». «Сыт щхьэкІэ? - согъэщІагъуэ, - сэ фигурэм сеІусакъым». «Чемыусами, уеплъащІ» - ящІэитыжащ жэуап. Иужькіэ ар редакцэ щІалэхэм гушыІэу къахуэнауэ щытащ.

Ди нэхъыжьыфІ Бекъан Чыланий журналист куэд, сэри сахэту, езым и Іэщіагъэ хьэлэмэтым дыхуигъэсащ. Жылэн хуейщ абы лъэпкъ журналистикэм зиужьыным къыпхуэмылЫытэн хуэдиз хэлъхьэныгъэ хуищІауэ.

ШАЛ Мухьэмэд,
КъБР-м щІыхь зиІэ и журналист.

Жылэр нобэми зэрыгушхуэ

Нартан (Къылышбийхьэблэ) къуажэм цІыху щэджащэу куэд къыдэкІащ. Абыхэм дэ дрогушхуэ, тхыгъэ щхьэхуэ зыхуэмыфащи яхэткъым. Дэтхэнэ зы жылэм и дежкІи щІыхьышхуэкъэ ПащІэ Бэчмырзэрэ ТІыхъужь Алийрэ хуэдэ къыдэкІыну?! ПащІэ зиІэ нэхъыжьхэм ядэплъейуэрэ, къыдэкІуэтей щІэблэр къэралыр зэрыгушхуэ мэхъу. Апхуэдэ щапхъэ дахэхэм къыщІэтэджащ зи гугъу фхуэтщІыну Бекъан Чыланий Машэ и къуэр.

ЖУРНАЛИСТ гъуэзэджэу щыта, гу щабэ, псэ хьэлэл зиІа, цІыкІуми инми, жыми щІэми екІуу къадэгъуэгурыкІуа - апхуэдэ псалъэ гуапэ куэд хуэфащэщ а нэхъыжьыфІым. Бекъаным и сабиигъуэр тыншакъым. Ар ящыщщ Налшык къалэм фашистхэм я танкхэр къыдамыгъэхьэн щхьэкІэ Щхьэлыкъуэ псым къыщыщІэдзауэ Налшыкыпс нэсу кІэнауэ къэзытІахэм. Щлалэ щыкІум и жыджрагъым колхоз унафэщІым гу лъетэ икІи унафэ къыхуещІ 10-нэ бригадэм учётчикыу кІуэну. Апхуэдэу, зыри зыхимыщыкІ лэжьыгъэм пасэу пэрыуэзн хуей мэхъу Чыланий.

- А зэманыр сигу къэкІыжьа, си щхьэфэщым зеІэт, - жиІэжу щытащ Бекъаным. - Пшапэр зэхэуэмэ, мэз лъапэм дыщыпІлъырыну дыкІуэн, пщэдджыжьым цІыхухэр зэщІодгъэІуэу Іэнатіэхэм едгъэувэлІн, махуэ къэс трудодену кърахьэлІэнчр зыхуэдизыр яжетІэн хуейт. Ар зэрымыІэтыгъуафІэр пщІэуэ, апхуэдэ хьэлъэ ятеплъхьэнчр къалэн тынштэкъым.

Зауэ нэужьри нэхъ тыншакъым. Фашистхэм зэтракъутахэр зэфІэзыгъэувэжахэм яхэтащ Чыланий. Абы къыщыхэмыщІауэ, щІэблэр езыгъэджэн ямыІэжу, ирагъэджэн хуейхэри школхэм екІуэлІэну апхуэдэ Іэмал ямыІэу щытащ а зэманыр. Епщанэ класс къэзыухахэр зыпэрыт Іэнатіэхэм къыІашурэ егъэджакІуэхэр щагъэхьэзыр институтым щІагъэтІысхьэрт. Бекъаныр абыхэм яхэхуащ. ИльэситхукІэ ирагъэщІэн хуеяхэр ильэситІым хэкъуэзауэ ирагъэджри, Чыланий зыхэса гупым 1948 гъэм ар къаух. Бекъаныр фІы дыдэу еджати, Совет районым щыІэ Аушыджэр къуажэм лэжьакІуэ ягъакІуэ. Абы дэт школым а зэманым зы егъэджакІуи щыІэтэкъым и Іэщіагъэм хуеджауэ икІи гурыІуэгъуэщ Бекъаным жэуаплныгъэшхуэ и пщэ къызэрыдэхуар. Адыгэбзэмрэ литературэмрэ дахэ-дахэу зрамыгъэджахэм ахэр тэмэму ебгъэщІэжыныр мытыншыни, Чыланий хьэлэлу, и къару емыблэжу пэрытащ а Іэнатіэм.

Нартан дэт курыт еджапІэм игъэззэжа нэужь, Бекъаным и зэфІэкІым нэхъри хигъахъуэу щІидзащ икІи щапхъэу къахьхэм ящыщ хъуащ. Ар щытащ егъэджакІуэхэм я комсомол зэгухьэныгъэм и секретару, еджакІуэхэм я комсомол организацэмк и нэІэ тетащ. Щ Іэблэр егъэдж эным къыдэкІуэу, абыхэм гъэсэныгъэ дахэ яхэлъхьэнми егупъурт Бекъаныр. 1955 - 1957 гъэхэм ар яхэтащ Акмолинскэ областым кІуауэ щыта щІэлэгъуалэ гупым, къэралым илъэс куэдкІэ къимыгъэсэбэпа щІыхэр гъавэ щІапІэ зыщІахэм. Ятпэ илъэсым Чыланийрэ нэгъуащІ егъэджакІуиплІымрэ ВЛКСМ-м и ЦК-м и дамыгъэхэмрэ медалхэмрэ къыхуагъэфэщащуэ щытащ.

Бекъаным Нартан курыт школым къыщигъэзэжа зэманыр игу къегъэкІыж абы щыгъуэ 8-нэ классым щІэса, иужькІэ ди республикэм цІэрыІуэ щыхъуа журналист Мэрем Задин: «Дэ нэхърэ куэдкІэ мынэхъыжьу, и щхьэцІыр вындым хуэдэу фІыщІэрэ Іуву, дахэу дэжьеяуэ щІалэ нащхъуэ мыщІыкІу-мыин егъэджакІуэу къытхуагъэкІуат. ЩыпсалъэкІэ и макъым зримыгъэІэту, жиІэм купщІэ хэлъу, гум дыхьэу, екІуу хэпауэ, сытым дежи и нэгур зэлъыІухарэ нэщхъыфІэу апхуэдэт ар. Си мызакъуэу, школым щІэс псомии занщІэу гу лъатащ абы и Іущагъым, и дерсхэр Іэзэу, гурыІуэгъуэу зэритым. Псом хуэмыдэжу Бекъаныр ПащІэ Бэчмырзэрэ Щ Іоджэнщ Іыкі Алийрэ щ Іэтпесэпльыхькі, и усэхэм ящыщ еджакІэ еджакІуэхэр я тхьэкІумэ тегъэхуауэ дедалуэрт. Чыланий егъэджакІуэ къудейтэкъым, атІэ абы и статъяхэр, очеркхэр, фельетонхэр «Къэбэрдей пэж», «Советская молодёжь» газетхэм, «Іуащхьэмахуэ» журналым щІэх-щІэхьыуэ къытехуэрт».

Бекъаныр журналистикэм щыхьыхьа зэманыр сэри фІыуэ сощІэж. «Къэбэрдей пэж» газетым абы и тхыгъэ, очерк купщІафІэхэр, мэкъумэшыщІэхэм, жэмышхэм, Іэщіхьэуэхэм, бригадирхэм, пщафІэхэм, ятеуухуахэр щІэх-щІэхьыуэ къытехуэрт.

Чыланий ешэ жыхуэпІэр ищІэртэкъым, гъэмахуэ хъуамэ, колхозхэтхэм ящІыгъуу губгъуэм итт, махуэр уэлбанэми, дыгъэ жьэражьэр уэгум итми емыльытауэ. Къущхьэхъу куэдрэ кІуэрт, Іэщіхьэуэхэм я лэжьакІэр, я псэукІэр зригъэщІэну, ахэр зыхуэныкъуэхэр кьигъэлъагъуэрти, ар зи къалэнхэм икІэщІыпІэкІэ а Іуэхум унафэ тращІыхьырт - апхуэдэ щІыкІэкІи лэжьакІуэ къыззрыгъэкІхэм ядэІэпыкъурт.

Чыланий газетым и редколлегием илъэс куэдкІэ хэтащ, тхыгъэхэр егъэфІэкІуэным, журналист ныбжьыщІэхэр я Іэщіагъэм хуэгъэсэным и гуащІэ хилъхьэу. Илъэс 50-м нэскІэ Бекъаныр Урысейм и Журналистхэм я зэгухьэныгъэм хэтащ. И лэжьыгъэфІхэм къапэкІуэу къарал дамыгъэ лъапІэхэри къыхуагъэфэщащ.

Лъэпкъ журналистикэм хьэлэлу илъэс куэдкІэ хуэлэжьа нэхъыжьыфІ Бекъан Чыланий и Іуэхущ Іафэ дахэхэр ящыгъупщэркъым ар зыдэлэжьахэмри къыщалъхуа Нартан къуажэм дэсхэми.

ПЩЫБИЙ Сулътіан,
УФ-м и Журналистхэмрэ Тхакіуэхэмрэ я зэгухьэныгъэхэм хэт.

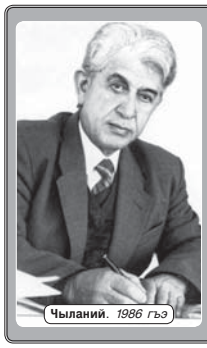

Чыланий. *1986 гъэ*

Зэкъуажэгъуэху «Ленин гъуэгум» и редактор нэхъыщхьэм и къуэдэз Бекъун Токъанрэ газетым и мэкъумэш къудамэм и унафэщІ Бекъан Чыланийрэ. *1982 гъэ*

Къэбэрдей-Балъкъэр, Адыгэ, Къэрэшей-Шэрджэс республикэхэм адыгэбзэкІэ къыщыдэкІ газетхэм я зи чэзу номер зэхэтым щытепсэлъыхьа зэІуІэм. *Налшык къалэ, 1989 гъэ*

Удз гъэгъа Іэрамэ

● Гукъэкіыжхэр

Илъэс 20-м нэблэгъащ гукъинэ сщыхъуауэ фхуэсІуэтэж мы Іэхугъуэр къыззрыхъу лъандэрэ, атІэми псори си нэгу щыщІэкІар дыгъуасэ хуэдэщ...

2001 ГЪЭМ и дыгъэгъаз мазэт. Дунейр уэсым щІигъэнати, ихьуреягъкІэ хужьыгъэт. А махуэм Налшык къалъатэрт щІэныгъэ лэжьакІуэ цІэрыІуэ, «Урысейм и философ нэхъыфІи 100» щІэнгъуазэм зи цІэр ирагъэ, ди дежкІэ нэхъыщхьэрати, Лъостэн Володя и щІалэгъуэм гу зыхуищІауэ, абы и яп э щхьэгъусэу щыта Добрынинэ Валентинэ. А бзылъхугъэ щыпкъэр зэдгъэщІыхуауэ щытащ Лъостэным и ГъащІэмрэ и лэжьыгъэмрэ нэхъ кууэу щыдгъэжьа, абы теухуа куэд къыщыдгуфея лъэхъэнэм.

«Сэ къэкІуэну зэманым сыщыщщ» зыфІэтща, Лъостэным теухуауэ а бжьыхьэм дунейм къытехьауэ щыта тхыльыр Іэрыдгъэхьат Добрынинэм. Ижьыкіэ абы телефонкІэ къыджиІат тхыльэр гъэхъэзыра зэрыхьар и гукъэрыдыхьар икІи Владимир щалъхуа щЫналъэм лэжьыгъэ Іэхуку кІэ мыгувэу къыззрыкІуэнур: и гъэсэнхэм ящыщ зым и дессертацэр Налшык щыпхигъэкІынути, абы зыкъригъэхьэлІэну и мурадт Валентинэ.

Уэздмрэ борэныкІэ я зэранкІэ Налшык къыщымытІысыфу, Добрынинэр зэрыс кхъухьлъатэр Минводы щетІысэхат. Абы хьэщІэм щыІущІэри, Налшык къигъэсыжащ диссертантым. Сыхьэт зытІущ нэхъ дэмыкІыу, Добрынинэмрэ дзэрэ дызэхуэзащ икІи Лъостэным и къуажэ Аушыджэрэ дунэтІащ, абы и кхъащхьэр зэдгъэлъагъуну. Валентинэ Іэщ Іэлът хризантемэ удз гъэгъа Іэрамэ. Абы и дежкІэ абыхъэм мыхьэнэ хэха яІэт: абыхэм нобэ зэпащІэжырт бзылъхугъэм и блэкІамрэ и нобэмрэ...

Добрынинэ Валерэ Лъостэн Володарэ зэщхьэгъуэх хуауащ 1952 гъэм дыгъэгъаз зэм и 13-м. Абы щыгъуэ ахэр МКъУ-м и философие факультетым и 3-нэ курсым и студентхэт. КІыхьтэкъым а нобжьыщІитым я унагъуэ насыпыр. Ильэси 7-кІэ зэдэпсэуауэ, ахэр зэбгъэдэкІыжащ, гъащІэмэ щхьэж и лъагъуэ адэкІэ щыпхишІжащ. ГурыщІэ лъэщым, иным зы ищІауэ щыта нобжьыщІитІыр нобэкІэ мыхьэнэшхуэ зимыІэу къыщыхьуэ щхьэусыгъуэхэм зырыз ящІыжауэ щытащ. Куэд мэхъу ахэр: зэтемыхуэу хьэпІ-щэнхэри, зыщыщІ лъэпкъхэм я хабзэ зэпэщІэувэзэри, нэгъуэщІэхэри.

ЗэрышагъащІэхэм хьэгъуэлыгъуэ гуэри ящІыну я мурадкъым, арщхьэкІэ Владимир и анэ Дахэужьэ тригъэчыныхьри, абыхэм траухуат а махуэр ягъэлъэпІэну. Валентинэ и адэанэм я фэтэрым щыізэхуэсат нобжьыщІитІым я нобжьэгъуэхр, Іыхьлыхэр, благъэхэр. Псори хьэзыр хуэдэт Іуэхур ублэным. Абдежым зыгъэрым гу лЫитащ нысащІэм удз гъэгъа Іэрамэ зэрыщІэмыльым. «Ар дауэ? Удз гъэгъа зымыІыгъ нысащІэ щыІэ?» - хьыджэбхэм я зыхьхьэ зэрызэхихыу, Владимир, бэлъто тІэкІури зытримыдзэу, щІэжащ, хьэгъуэлІыгъуэ нэсыр зыхуэхэм дамыгъэ и лъэныкъуакІуэ. Дунейр уает, уэсыр Іуву телът - удз гъэгъа зыщэхэри пщыхьэщхьэм дэнэ къиплхыжынт. Іэгъуэблагъэр къызэхихыхьащ Владимир икІи, сыхьэтитІ хуэдэ дэкІауэ, хризантемэ гъэгъа Іэрамэ иІыгъуэ фІыуэ ильагъуэ и пащхьэ кІихутэжащ...

Валентинэ и нэгум Іупщ Іу къыщІыхьэжащ а теплъэгъуэр. ЩІыІэм игъэдия хужьыфэ-тхьэмбылыфэ гъэгъа тхьэмпэ цІыкІухэр кІэрыхуауэ унэ лъэгум илът. НысащІэм фІэкІа абыхэм зым гу лЫатэрэкІым... Апхуэдэу, зырыз-тІурытІурэ кІэрыхуурэ, лъэпІэжащ Владимиррэ Валентинэрэ я лъагъуныгъэр.

А дыгъэгъаз эмрэ бзылъхугъэ щыпкъэр си гъусэу Лъостэным и кхъащхьэм дыщыкІуауэ щыта дыгъэгъаз эмрэ илъэс 39-рэ я зэхуакуш... Валентинэ хуэкІуэ и яп э лъагъуныгъэм и кхъащхьэм, хризантемэхэр хуихьу. ХуокІуэ, сэлам ирихьну, гукъэкІыжхэм зэщІаІыгъэрэ псэр пІейтейуэ. ЩІыІэм игъэдия гъэгъа хужьыфэ-тхьэмбылыфэхэр агрэуэру щІы щхьэфэм телъ уэсым тощащэ, гурылъ лъэщым щыщу къэнахэм налъэ зырызхэр къаХичу... Къапщийхэм къапих мэ гуакІуэр Іум изщ, кхъэ пщІанТІэм дэз хьэщ уэд гъэгъа Іэрамэ... БлэкІамрэ нобэмрэ зэпызыщІэ Іуданэ... Гуфэгъуэми гуэзвэгъуэми я зы нэщэнэ хьуа уэд... Зэманыр кхъхъугъэ хьэпэмэщІ, - яэнжыкъэхэм дежкІыпІ, напІэр ебдзыхмэ, абы блэкІаи кхъэкІуэни имыІэу, атІэ псори а зы напІэзыпІэм уи нэгу щІэкІыу, уи псэм щыщІэу, уи гум щыхъэу. Аращ Гиляровскэм щІыжиІар: «Дэ дыпсэухукІэ - щыІэкъым лІэныгъэ, ар къэсмэ - дэ щымыІэж...

Нэм нэпсыр щІэзщи, напІэр зэребдзыхуу ткІуэпс пщтырхэм лъагъуэ щыпхащІыкІынущ щІыІэм игъэдия нэкІущхьэхэм. Валентинэ удз гъэгъахэр щы ирещІыкІ. Яп э Іыхьэр бзылъхугъэм трелъхьэ и тхьэмадэ Чэлимэт и кхъащхьэм - а тІум яку гуапагъэрэ щабагъэрэ фІэкІа зыри дэлъакъым. ЕтІуанэмкІэ ар хуоупсэ яп э дыдэу лъагъуныгъэ гуащІэ зыхуищІауэ щыта, си сабий кхрихьэкІа цІыкухъэм - Владимир. Уэрэдми жиІауэ, удзыр гъужами, гурыщІэр псэм щохьищІэ. ЕщанэІэрамэр хуеГъэфащэ и гуащэ Дахэужьэ и кхъащхьэм. «Сыту мыхьэнэншэт гум ежалІэхэр, гужьгъэжь къызэрыкІхэр. А бзылъхугъэри кхьбгуриуэ хъунут - модэ, Урысейм къикІа хъыджэбэ къамылыфэжь цІыкІум нэкурэ набдзэу къэпльэтэ уи куэд гъэфІэныр пІихыу - ар гум техуэгъуафІэтэкъым-тІэ», - Добрынинэм и щхьэм апхуэдэ гупсысэ куэд щызэблэж. Дахэужьэ и иужьрей махуэхэм бгъэдэсам жиІэжат и къуэмрэ и нысэмрэ зэрызэбгъэдэкІыжам щхьэкІэ езым зигъэкъуэнщэжу зэрыщытар. Ауэ къэхъуар кхъхъуащ, зэманыр кхьпхуигъэкІуэтыжыжкъым...

Кхъэм дыкъыдэкІыжа нэужь, дэ иджыри зауІкІэ абдеж зыщІІэжьэжащ. Сызигъусэ бзылъхугъэм кхьсхуиІуэтэжыгът блэкІа и гъащІэм щыщу Лъостэнхэ япыщІауэ и гум кхьдридзеижа Іэхугъуэхэр. Ахэр ятеухуат Владимири, ар кхъызэхэІа унагъуэми, щалъхуа жьлэ Іумахуэми.

Гъэгу кІыхь зэпытчыжу кхьлащхьэм кхьдыхьэжа нэужь, Валентинэ дэрэ дыкІуащ Володярэ абыхэ я унагъуэр щыпсэуа Долинск щыпІэм. Пироговым и цІэр зезыхьэ уэрам цІыкІум тетщ Лъостэнхэ щыпсэуа унэр. БзылъхугъэІэ хьэщІэм и гугъащ абы и пщІанТІэм дэпІэну, Лъостэным и цІэ къитІуари япэу зэхахьу кхьгтщІхъуащ. Зи щІалэгъуэм иджыри зэ «Іущ Іэжыну» зи гугъа Валентинэ и мурадхэр апхуэдэу кхъэзэпыуда хъуащ. А лъхъэнэм ицІыхуа гуэрхэм яхуэзгъьэзэну Іэмал сыІэрилэр жесІа пэтми, Добрынинэм абы и жьауапыр кхьпІысхьфакъым, нобэрей зэхуэзэм хуэдэ иджыри зэ диІэну сыкъыІэзэримыгъэгугъэфам хуэдэу.

КъызытекІухьа диссертацэр Іуэхур тэмэму зэфІэкІри, дыгъэгъаз эм и 29-м Добрынинэр Москва къытэжащ. Езыр уафэгум ихьэжа кхъухьлъатэм исми, ди ди щхьэм илът Валентинэ и псалъэ щэрыуэхэр, гукъэкІыж жьжьхэр. Ахэр кхьтхуэзыІуэтэжар илъэс 70 хъу бзылъхугъэу кхьтщІхъуртэкъым, атІэ илъэс тІощым и хьыджэбэ нобжьыщІэу, гъащІэр иджыри зыфІахьэлэмэт цІыхуу кхьтфІэщІырт.

Кхъухьлатэм кхьпих гъуэзым хризантемэ удз гъэгъа Іэрамэм и мэ гуакІуэри щІэту кхьтІурыуэ хуэдэт.

КОТЛЯРОВ Виктор.

● Фестиваль

УсакІуэхэмрэ тхакІуэхэмрэ Налшык зэхуешэх

Налшык дэт «Акрополь» шхапІэ-Іуэхущапіапім щекІуэкІащ Кавказ Ищхъэрэм ис тхакІуэхэмрэ усакІуэхэмрэ я фестиваль. Ар теухуауэ щытащ индивидуэльнырэ цІыхубз хьыбарегъащІэ Іэнатіэхэмкіэ и комитетым хэт Пащты Борис, Лэскэн щыналъэм и администрацэм и Іэтащхьэм и къуэдзэ **Бажэ Дотий**, Бахъсэн щыналъэм и администрацэм и Іэтащхьэм и къуэдзэ **Ахъуэбэч Анзор**, «Минги Тау» журналым и редактор нэхъыщхьэ **Додуев Аскэр**, режиссёр цІэрыІуэ **Хьэмыкъуэ Олег**, КъБР-м Гуманитар къэхутэныгъэхэмкІэ и институтым и лэжьакІуэхэу **Алъхъэшев Анзор**, Шэшэн Республикэм къикІахэу **Юсупов Руслан**, **Закриевэ Амина**, КъШР-м щыщ **Шыбзыхъуэ Ларисэ** сымэ, нэгъуэщІхэри.

Фестивалым хэтащ Къэбэрдей-Балъкъэрым щыщ тхакІуэ Мэкъуауэ Амир и творческэ пшыхь.

НАФІЭДЗ Мухьэмэд.
Сурэтхэр
Къарей Элинэ *трихащ.*

Светланэ, Биттировэ Тамарэ сымэ.

Литературэм ди ІащІэм щиубыд увыпІэм, абы иІэ мыхьэнэм нэхъ зыубгъуауэ тепсэлъыхьащ тхакІуэ-усакІуэхэу **Мэкъуауэ Амир**, **Мэрджэхъу ФатІимэ**, **ПщыкІ Латмир**, **Адыгэ Тенджыз**, **Къудей Фаридэ**, **Загорская Марие**, **Сарбашев Анзор**, Шэшэн Республикэм къикІахэу **Юсупов Руслан**, **Закриевэ Амина**, КъШР-м щыщ **Шыбзыхъуэ Ларисэ** сымэ, нэгъуэщІхэри.

Фестивалым хэтащ Къэбэрдей-Балъкъэрым щыщ тхакІуэ Мэкъуауэ Амир и творческэ пшыхь.

Текіуэныгъэр я Іэрылъхьэт

Творчествэмкіэ «Дыгъафіэ къалэ» сабий академием и телестудием екіуалІэ сабийхэр щытекіуащ хэкупсэ уэрэдхэр гъэзэщІэныкІэ 5-нэ фестивалым.

«ЦІЭ зимыІэ Іуащхьэ» фІэщыгъэм щІэту Железноводск щекІуэкІа а зэпеуэм Налшык икІа артист ныбжьыщІхэри хэтащ. Абыхэм ягъэлъэгуащ «Май мазэри къэсинщ» зыфІаща спектакль кІэщІыр. Ар теухуат зауэ лъэхъэнэм хэкум и хъумакІуэ нэс хъуа сабийхэмрэ ныбжьыщІхэмрэ.

«Теплъэгъуэм щыджагъуэр образ гунэсым ихьэн папщІэ, дэ щІэдджыкІын хуей хъуащ партизанхэм яхьха, балигъхэм ябгъурыту лэжьыгъэ хьэлъэр къезыхьэлІахэм я гъащІэм теухуа тхыгъэ куэд», - жиІащ «Ника» театр студием и унафэщІ, сценарист Халлаевэ Нэлли. Спектаклым гукъинэжу щыджэгуа, 5-нэ классым щеджэ хъыджэбз цІыкІуэр Москва щекІуэкІыну урысейпсо фестивалым хэтыну ирагъэблагъащ, ахъшэ сауГъэти кратащ.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

● КъБР-м щыІэ МВД-м къет

Сом мин 215-рэ фІадыгъуащ

2021 гъэм накъыгъэм и 28-м Урысей МВД-м и «Бахъсэн» къудамэм зыхуигъэзащ мы щІыпІэм щыпсэу, илъэс 38-рэ зи ныбжь цІыхубзым. Абы зэрыжиІамкІэ, и унэ щхьэгъубжэр Іухауэ, сом мин 215-рэ щІадыгъукІуэ ар кърихьэлІэжащ.

КъУДАМЭМ уголовнэ къэлъыхъуэныгъэмкІэ и лэжьакІуэхэм полицэм и участковэ уполномоченнэхэр ящІыгъуу зэхагъэкІащ ар зыщІэфынкІэ хъунур. КхъэзыщІэкІамкІэ, нэхъапэми суд зытращІыхьа, унагъуэм и цІыхугъэщ къэзыщтар.

Щэч зыхуащІам зиумысыжащ, уголовнэ Іуэху къаІэтащ.

Сом мин 27-м щІигъу и уасэ тутын

КъБР-м щыІэ МВД-м зэхэгъэкІын щагъащ хабзэм къемыдзэгъэу тутынхэкІ куэд щэныр кхъыззыгъэпэща, Ставрополь щыпсэу цІыхубзым теухуа уголовнэ Іуэхур.

НЭХЪАПЭКІЭ полицэм и лэжьакІуэхэм Къэбэрдей-Балъкъэрым и Дзэлыкъуэ щыналъэм фургоныр къыщапщытэм къагъуэтащ маркировкэхэр зытемылъ, хамэ къэрал къыщыщІагъэкІа тутын пачкэ мин 27,5-рэ.

Рулым дэс, илъэс 34-рэ зи ныбжь шофёрым зэрыжиІамкІэ, хьэзыр ишэрт, ауэ ар зейм щыгъуазэтэкІыж.

Іуэхур щызэхагъэкІым кхъызэрахутамкІэ, тутынир къригъэшат илъэс 35-рэ зи ныбжь ставрополь дэс цІыхубзым. ИмыщІыкІу гуэрым и деж сом мин 900-м щІигъукІэ кхъыщищэхуауэ ищэжын мурад иІэу арат.

ЦІыхубзым теухуа уголовнэ Іуэху къаІэтащ, УФ-м и Уголовнэ кодексым и 171.1 статьям и 6-нэ Іыхьэм ипкъ иткІэ. Іуэхур судым иратэжьащ.

УАРДЭ Жантинэ.

Ислъамрэ Хьэчимрэ я хьэрхуэрэгъухэр ягъэгулэз

● Футбол

1995 гъэм мазаем (февралым) и 22-м Мэшыкъуэ Іэмырхъан и унагъуэм зэтІолъхуэныкъуэу щІалитІ кхъухуащ. Абы щыгъуэм хэт ищІэнт а тІум топджэгу цІэрыІуэхэр кхъэхкІыну?!

ИСЛЪАМРЭ Хьэчимрэ зэгъусэу футболым зыщыхуагъэсэн щІадзащ Налшык къалэ. Нэрылъагъут абыхэм зэфІэкІ хъарзынэ зэрабгъэдэлъыр икІи гуащхьауэ Мэшыкъуэ зэкъуэшхэм я хьэрхуэрэгъухэр ягъэгулэз зэпыитт. Балигъ хъури, абыхэм я гъуэгур зэбгрыкІащ.

Нэхъ пасэу зи цІэр Іуар Илъамщ. 2013 гъэм фокІадэм (сентябрым) и 5-м Урысей Федерацэм футболымкІэ и яп э дивизионым щекІуэкІ зэхьэзэхуэм ар Владикавказ и «Спартак» стадионым къыщыхьащ щыпІэ «Алания»-м и фащэр щыгъыу. Абы щыгъуэм къахуеблагъэ Саранск и «Мордовия»-р хэгъэрейкэм хагъэщІащ ди лъахэгъу щІалэм зыкъомкІэ и фІыгъэкІэ.

Осетие Ищхъэрэ - Аланиемэ и футбол командэ нэхъыщхьэм а лъэхъэнэм Мэшыкъуэ Ислъам зэрыхэтар зы илъэсщ. Зэлуп ищыкІуэм зэ къыщыхэжаныкІауэ, къыкІэлъыкІуэ гъэм ар Хабаровск и «СКА-Энергия»-м хэхьащ. Арщхьэкіэ абыи зыщІІэжьаныкъым - 2015 гъэм ирагъэблагъащ Курскым (Грузием) и чемпион Гори къалэм и «Дила» командэм.

Ислъам а щІыпІэм хэпщІыкІыу зыщІижьащ. ЖьІпІэну ирикъунщ «Дила»-м дэщІыгъуу ар Европэм и Чемпионэм я лигэм зэрыхэтар. Курскым зэлуп Іэ щІигъэкІыжаІэрэ я хьэрхуэрэгъуэхэм топи 5 яхудиГъэкІаІэрэ абы Урысей Федерацэм къигъэзэжащ. Астрахань и «Волгарь»-м, «Оренбург»-м, «Химки»-м илъэс зыгъуэщІэ хэтауэ, Мэшыкъуэм Къэбэрдей-Балъкъэрым къигъэзэжащ, етІуанэ дивизионым щІилъэсфа «Спартак-Налшыкым» дэІэпыкъуну.

Ислъам фІы дыдэу зыкъыщигъэлъэгъуащ 2018 - 2019 гъэхэм екІуэкІа зэхьэзэхуэм. ЖьІпІэну ирикъунщ ди командэм хэту абы иригъэкІуэкІа зэлуп Іэ 19-м топ 11 я хьэрхуэрэгъуэхэм зэрыщыхудигъэкІар. Дауи, а Іуэхугъуэм Мэшыкъуэм и пщІэр нэхъри иІэтащ. ИкІи Владикавказ и «Алания»-м къалэнэщхуэхэр зыщыхуигъэувыжьым ирагъэблагъащ, сэбэп къазэрыхуэхъуну щэч лъэпкъ къытрамыхьэу. ЯщІэжырт илъэситху ипэкІэ фІыуэ зэрэхуэдэжагъар.

Ди гъунэгъуэхэм хуабжьу защІигъэкъуащ Ислъам. ЗыкъомкІэ абы и фІыгъэщ зыхэт гупым щытекІуэу нэгъабэ «Алания»-р яп э дивизионым зэрыкІуамрэ иджы премьер-лигэм хьыбэну зэрыныкъуэкъуамрэ. Владикавказдэсхэм еплІанэ увыпІэр яІыгъуу зэхьэзэхуэр яухащ икІи абы Іэмал къаритырт зэпэщІэуэ зэІущІэхэм зыкъыщагъэлъэгъуэну. Арщхьэкіэ я стадионыр зэкІэ зэрымыхьэзырым кхъухэкІыу, бэнэныгъэм адэкІэ хагъэтакъым.

Хьэчим и топ джэгуКІэр нэхъ гугъуу зэфІэуваш. 2014 гъэм абы кхъыщыщІидзащ зыщигъэса «Спартак-Налшыкым». Арщхьэкіэ мыгувэу Мейкъуапэ и «Дружба»-мрэ Песчанокопскэм и «Чайка»-мрэ кхъыщыхутащ. Іэгъуэгу щІыпІэхэм и насып кхъыщымыкІыщауэ, Мэшыкъуэ Хьэчим Къэбэрдей-Балъкъэрым къигъэзэжащ.

Ислъам

Хьэчим

«Спартак-Налшыкым» и гъэщхьэуэ нэхъыфІхэм ящыщ зы мыгувэу ар хъуащ. Къэбэрдей-Балъкъэрым и футболист нэхъыфІу 2018 гъэм журналистхэм къалъыта, илъэс 23-рэ зи ныбжь Мэшыкъуэ Хьэчим кхъыкІэлъыкІуэ гъэм зэрыщІидзэу Курск и «Авангард»-м кІуауэ икІи абы и тренерхэр и зэфІэкІым я нэкІэ кхъыкІэлъыпльащ, зыгъэсэныгъэхэмрэ зэныбжьхэгъуэ зэІущІэхэмрэ хагъэтурэ. Къаззрыкуэсэбэпынур хьэкъ ящыхъуа иужькІэ илъэсрэ ныкъуэкІэ зэгурыІуэныгъэ къращІыпІащ.

«Авангард»-м хэту Мэшыкъуэм зэІущІэ зыбжанэ екъуэлІэныгъэкІэ иригъэкІуэкІащ икІи Кипрым кхъыщызэрагъэпэща ФНП-м и кубкыр команд дэщІэм дэщІыгъуу зыІэригъэхьащ. КъищынэмыщІауэ, курскдзэкъэр яп э дивизионым бжьыпэр щызыІыгъэм ящыщ зыт икІи маз зыбжанэ дэкІмэ премьер-лигэм хьыхьэну Іэмал гъуэзэджэ иІэт.

Арщхьэкіэ, абы зэІущІэ 38-рэ щрилъэкІуэкІарэ 5 кхъыщыхэжаныкІауэ, гупыр зэхуащІыжащ, ахъшэ щІыхуэ куэд зэрызэтрагъахьам кхъухэкІыу. «Авангард»-м кхъыщыщидзэжьын хуей хъуащ етІуанэ дивизионым.

Хуит кхъыззрихъуу, Мэшыкъуэ Хьэчим ирагъэблагъащ яп э дивизионым хэт нэгъуэщІ командэм - иджы Ивановэ и «Текстильщик»-м. Мы гъэм щеГъэжьауэ ар абы хэтщ.

- «Спартак-Налшыкым» и Іуэхухэр зэрекІуэкІым сыт щыгъуи сыкІэлъыпльп, - жеІэ Хьэчим. -

Аращ сэ кхъежьапІэ схуэхъуар. СызыкІэлъыпльыр «Спартак-Налшыкым» и закъуэкъым, атІэ ди республикэм щыщу адрей командхэм хэтхэми си нэІэ ятеэгъэтщ, я хьыбарыфІ зэхэсхмэ си гуапэу. Къэбэрдей-Балъкъэрым футболым лъабжьэ быдэ щІэщ. Абы къыщалъхуа куэдым а спорт лІэужьыгъуэм хэлъхьэныгъэшхуэ хуащІащ, нобэми зэфІэкІ Іыгъэ зэкъэгъэльагъуэхэри ди мащІэкъым. Быдэу си фІэщ мэхъу «Спартак-Налшыкми» хуэфащэм увыпІэ къэралым и командэ лъащхьэ я деж зэрыщиубыдыжьынур. Ди щІыпІэм щыпсэуэхэм аращ яхуэфащэр икІи текІуэныгъэ инэр къэзыхьыфыну гуп лъэщэр зэкъуэтрэ яІэну къалэжь.

Мис апхуэдэу Урысей Федерацэм футболымкІэ и яп э дивизионым пщІэрэ щыхьэрэ яІэу зыкъыщагъэльагъуэ Мэшыкъуэ зэтІолъхуэныкъуэ зэкъуэшхэм. Абыхэм я къару илъагъуэ дыдэщ икІи я ныбжьыр здынэса илъэс тІощІрэ хьэм ирихьэлІэуащ спортсменхэм я зэфІэкІым и лъагапІэр къыщыхьэныкъуэхьэр. Тхьэм я зэфІэкІыр лъагэ ищІ!

ЖЫЛАСЭ Заурбэч.

Редактор нэхъыщхьэ ХЬЭФІЫЦІЭ Мухьэмэд

Редколлегием хэтхэр:

Жьэкіэмыхъу Маринэ (редактор нэхъыщхьэм и яп э къуэдзэ), **Жыласэ Заурбэч** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Ширдий Маринэ** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Къашокъуэ Элэ** (жэуап зыхь секретарь), **Къардэн Маритэ**, **Къумахуэ Аслъэн**, **НэщІэныджэ Замирэ**, **Чэрим Марианнэ**, **Щхьэщэмыщ Иэ**

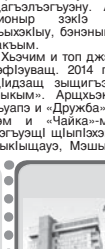

Езыгъэтхэхэр
«Адыгэ псалъэ» газетыр КъБР-м и Парламентымрэ Правительствэмрэ ирагъэтхащ (учредителхэр).

КъыдэзыгъэкІэжьэр редакцэмрэ я хэщІапІэр

360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 5

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэхэм - 40-48-54, 42-63-64, 40-06-33; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкІэ, щалъагъуэмрэ лъэпкъ Іуэхухэмкіэ - 42-22-86; къуажэ гъащІэмрэ экономикэмкІэ - 42-57-59; щэнхабзэмкІэ - 42-75-36; хабзэхъуэмэ Іуэхущапіапіэхэм ядолжэныкІэ - 42-60-53; узыншагъэр хъуэмэмкІэ экологиемкІэ - 42-22-89; егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ - 40-15-31; хьыбарыщІэхэмкІэ - 42-22-88; зэдзэкІакІуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер Іэнатіэм - 42-26-41; сурэтхэым - 42-75-78

Тедзэ тхыгъэхэм къыщыдохьа бжьыгъэхэм, къыщалІэта Іуэхугъуэхэм я пэжагъымкІэ ахэр зытхахэм нэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Іуэху епТыкІэр зэтехуэ зэпыту щытыкъым.

Газетыр Іэ тезыдзахэм яхуэхьыныр и пщэ дэльщ КъБР-м федеральнэ пощт зэпыщІэныгъэхэмкІэ и управленэм Тел.: 76-01-28, 76-01-10

Газетыр 2016 гъэм дыгъэгъаззм и 19-м Печатным и хуитыныгъэр хъуэмэмкІэ Къэбэрдей-Балъкъэр щыналъэ Іуэхущапіапім ПИ №ТУ07-00117-м щІэту яТхащ

Зы илъэсым газетыр 156-рэ къыдокІ 12+

«Издательство «Южный регион» ООО-м щытрадзащ. 357600, Ставрополь край, ЕсэнтІыту къалэ, Никольскэ уэрам, 5-А

Мы къыдэкІыгъуэм елэжьахэщ: жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ **Джатокъуэ Марьянэ,** *редактор* **ЖьэкІэмыхъу Маринэ,** *корректорхэу* **Щоджэн Инэ** *(1, 2-нэ нап.),* **Нэужькъуэ Заирэ** *(3, 4-нэ нап.). КомпьютеркІэ газетым и теплъэр ящІащ* **Ныр Саидэ, Щомахуэ Марианнэ,** *сурэтхэм елэжьар* **Бицу Жанинэщ.**

Номерыр «Адыгэ псалъэм» и компьютер ІэнатІэм щагъэхьэзыращ.

Газетым Іэ традзэн хуейщ сыхьэт 20-м, щытрадзар сыхьэт 20.00-рщ.

Индексыр П 5894 ● Тираж 1.927 ● Заказ №1244